

Hibru amatam dok manda yout-semsem in

E-dakle manda

Yout-kudit ḥin nin sinič ba dawanda sinič youyouulin wiň ním nandi-dakleamij, gan endi wiň Juda amatam Yesu Mesialok giŋgitiji indaŋgilij endok sinič yout-semguk wiň indangan patak. Endok nanandin wiň ḥindij: ním karbi, amatam wali milap inda-semgukta timbi gwasaembi, Yesu karip bimbi, undanem ḥambi, e-top damanin wolok telak kusei kusei wiň bindambo kimit-klenelinj. Kusei wala timbi yout-kudit ḥali wolok kandaŋ molo manda enbi, e-top komblindi telak nitek plon e-top damanin maklelak wiň ḥindij eni-daut ti-semlak.

1:1-2:4 Kunum Yambattok nanandin timbi inda-dakle-nimlok kandaŋ endok

Niŋandı profet ama git ejalo yapma klelak, wala timbi endok mandan wiň ním nandi-kamalambi bi-siniktalok.

2:5-4:13 Kunum Yambattok amatamnji epeplok kandaŋ Yesuli Moses git Josua yapma klelak, wala timbi endok mandan nandinandila nindok giŋapni ním tina kwambibyalok.

4:14-7:28 Kunum Yambattoj niňaŋgilektok kandaŋ Yesuli tapma ama diwin no gitik wiň yapma klelak, wala timbi en siŋgi ním wilimilok.

8:1-10:18 Nepek gitiktok kandaŋ e-top komblindi e-top damanin wiň maklelak.

10:19-13:25 Tuanni kolan makleneñdok e-top komblindok kapmainan nitek kulok

1

Kunum Yambattok nanandin timbi inda-daklelok kandaŋ endok

Niŋandı profet ama git ejalo yapma klelak

Kunum Yambattok Niŋandı profet ama yapma klelak

¹ Damanjan Kunum Yambatti enlok mandan wiň nain nain profet amala enbimbi, endi wiň telak asup plon nindok bep paŋniila engiliŋ, ² gan kwet naindi teleupi tilak nain ḥolonda Kunum Yambatti ninda manda ninbektok Niŋaj ni-mukuk, wiň Niŋaj nin endok kii plon endi kunum kwet ep timbi indaumbi, nepek gitik wolok molom kuuktok nimbi telenjuk wiň en wakan.

³ Niŋandı Kunum Yambatgit walanjet nongan sisinik tamik, timbi Beulok

kusal pama walalannat wîn kolî salembi, nepek gitîngitîk wîn enlok man mandan gembinattî palîngembila ti-semlak. Tîmbi endî amatam yomjîlok milap wîn ep ti-jamila tîndîlok telak wîn dili-tom-telembi, Kunum Molom Loloj Sinik endok kii dîndîm kandaç lom pipakuk, wolok pat-ta-nalak.

Kunum Yambattok Niñajdi ejalo yapma klelak

⁴ Ale, Niñajdi Kunum Yambattok kii dîndîm kandaç pipakuk wolonda endî ejalo yapma kle-telenguk, tîmbi Kunum Yambatti enda kot Niñajna wîn miumbi, koi kasileñguk wali ejalolok kosi gitîk wîn yapma klelak.

⁵ Nekta, Kunum Yambatti njîndij niñguk,

“Sandap ñolonda nak timba inda-daktelet wîn

dîk nokok Niñajna tîlaç, timbi nak dîkok Beka tîlet,” *

tîmbi “Nak endok Beu tîmbetat,

tîmbi endî nokok Niñajna timbekak.”

Wîn ejalo nin sinik wala Kunum Yambatti nain nola windij niñguk? Wîn ejalo nola nîm! ⁶ Gan enlok Niñaj telak dama wîn kwelan ni-mulepi tiñguk wolonda endî njîndij enjuk,

“Nokok ejalonai gitîkti enda milelem ti-ñîmit!”

⁷ Tîmbi ejalolok kandaç endî njîndij elak,

“Kunum Yambat nokok ejalonai ep tîmbambi, endî sasale wandin,

ba nokok kena gwañgwanai ep tîmbambi,

endî komba mamben wandin.”

⁸ Gan Niñajda endî njîndij nilak,

“O Kunum Yambat, dîk ama wapmaj papat kwambîngan kuukañ,

tîmbi dîkok giñgitgai telak dîndîm plon yambi-wili-dîkje tîmbekan.

⁹ Dîk dîndîm kuñgula nandi-kongom tîlaç,

tîmbi e-dîkje manda lapipi kuñgula nandi-kunjittalan,

wala tîmbi nak dîkok Yambatkâli nokailok bongipsinan nanin gep lombi,

kot giñgit git sîlisili wopum gamgut,

*13.33: Kap 2.7.

win oliv tuk lamit-gamgut wandin.”

¹⁰ Tımbi Kunum Yambatti ḥındıñ bo niñguk,

“Wopum, win dik wakan nain kusei kimikimilinnan
kwettok palıñgembila kimikuñ,
tımbi kunum walı dikok kika kundit sınik.

¹¹ Kunum kwet walı sandum wandin blangane-ta-ŋambi paittekamık,
gan dik papat kwambıñgan pat-ta-ŋalañ.

¹² Win kot-taplı kolı ḥınjalok wandin dik win ep kwasanembi,
wolok kinjannan kunum kwet komblin kimilekanj,
gan dik nain tuop walan noñgan tımbimbi,
dikok gwılatka walı teletelen nimnat.”

¹³ Timbi manda no Kunum Yambatti enlok Niñar endañgot niñguk, gan nain
nola ejalo nola nim, win ḥındıñ,

“Dik nokok kitna dindim kandañ pipalımbi,
nak kanjıkgai dikok kesika kapmainan yapıt-telewam patnekaliñ
wolok tuop.”

¹⁴ Biangan ḥak, ejalo gitik walımek woj Kunum Yambatta ti-plaplap ti-
niñmañ wakangot, win Kunum Yambatti amatam yomjılık mılapanan nanin
epma tikeukak win ep tımbi plaptaneliñdok ejalo win en-mulımbi, endı pa
jañ.

2

Nım karþı, sindı manda biangan tilak win nandi-kamalamambi bi-sıñktaneliñ

¹ Kunum Yambattok Niñar ejalo yapma klelak en wakan Beulok mandan
enrukta tımbi nındı manda nandıñgimiñ win nandıñ tike-kwambıñdambi ti-
sıñktaneñdok. Nım karþı, nındı manda win baiñgan baiñgan nandi-kama-
lamambi bi-sıñktaneñ. ² Nekta, ejaloli Kunum Yambattok e-dıkne mandan
damasila engiliñ win kwambıñ, win manda win wiñkiliñ ba giñgiñengen-
lapiñkiliñ gitik endı tuanjı dindim win ombi-tikeñgiliñ. Windiñda tımbi ³ win
ḥındıñ: Kunum Yambatti nındı yomnílok mılapaninan nanin nıpma tıketike-

lok kenan walı bien wopumnat, tımbi tıkap nındı kena wolok mandan wın nandi-kimkimnembi lapıkamıňda, wolok tuan kolan ombi-tiketike wın nitek maklenenj? Tuop nım. Wın Wopum en wakan dama manda win eu dakleñguk, timbi manda win nandıñgiliňdı manda wın bianjan tilak wın nınbı kwambıñdangılıň. ⁴ Tıjılımbi, Kunum Yambatti bo gembı iit ama endok mandanji tımbi kwambıñdauktok kundit daut gitikjin git kusei wopumnat git kundit gembinat engano kusei kusei tımbi, Dindim Woñdok silonj wın enlok nanandinlok tuop ep papusenembi emguk.

Kunum Yambattok amatamjii epeplok kandan Yesuli Moses git Josua yapma klelak

Kristoli sambalii epma tıke-teleuktok tuop tilak

⁵ Nındı kwet komblin indaukak wolok plon manda eamiň, kwet wın Kunum Yambatti ejalolok ka-wili-dıkjenjılık kapmainan nım kimikuk, nım sınik. ⁶ Tambo nimbek noli wolok kandan ɣındıň e-dakleumbi, nolok youyoulin patak,

“Nitekta tımbi dik ama noñgan noñganda nandi-semlanj,
ba kwelan ama ɣandin ɣala yambi-dıkjelanj?

⁷ Wın dik ama ejalolok kapmasınan
nain dumangan kunelinđok yapıkuň,
ganmek enda ama wapmaňdok pama walalan ba kot giňgit wın emguň,
⁸ tımbi nepek gitik amalok kapmasınan yapıkuň,
wın ka-wili-dıkjeneliňdok.”

Ale, Kunum Yambatti amali nepek gitik ka-wili-dıkjeneliňdok yapıkuň wolonda endi nepek no nım biumbi, joňgo kuanj. Ganmek man ɣındıň gitangan nındı ama noli nepek gitik ka-wili-dıkjelok gama nım kaminj. ⁹ Gan nındı Ama Sisiniň Yesu en kaminj. Wın ɣındıň: Kunum Yambatti en nain dumangandok tıke-piumbi, ejalolok kapmasınan kukap, mıláp bembı kim-gukta tımbi ama wapmaňdok pama walalan ba kot giňgit wın kasileñguk.

Bianjan ḥak, wīn Kunum Yambattok gīnaŋ siloŋda tīmbi Yesuli amatam gitiktok kīnjan kīmguk.¹⁰ Nekta, Kunum Yambat nepek gitiggitik ep tīmbi inda-telembi palīngembila ti-semlak endi wakan amatam asup yanāŋgilimbi, endi endok gwāŋwa bisalii wandin engīta nulunulun gīnaŋ kūneļiŋdok nandi-semguk, tīmbi wīndiŋ indauktok endi nandi-sambal ḥala nandum dīndimeŋguk: endi mīlap bembemlok telak plon Yesu tīmbimbī, endi amatam epma tiketikelok telak dīli-tombi, telak dama ti-semektok tuop sisinik tinguk.¹¹ Tīmbi amatam wīn Kunum Yambattok gīŋgit wit-semakti, wīn Yesu en wakan wakīt amatam Kunum Yambattok gīŋgitjii indambi kuaj tīpelat endok Bepsī noŋgangot, kusei wala tīmbi Yesuli amatam wala ‘notnai’ wīndiŋ enenla nim mayektalak.¹² Nekta, endi Beula manda niŋguk noli ḥiŋdiŋ youyoulin patak,

“Nak dikok koka gīŋgit wīn nokok notnaila eni-daklembi,
kikesikmindok boŋgipsinan gan-ta-louttok kap tiutat.”

¹³ Timbi endi “Nak Kunum Yambatta nandi-gembilautat” wīndiŋ ejipi, “Kunum Yambatti gwāŋwa bisat namguk nīndi ḥolok pakamiŋ” wīndiŋ bo enjuk.

¹⁴ Wīndiŋda timbi, wīn Kunum Yambattok gwāŋwa bisalii endi amatam gaum ba wekatsiat sīnikta tīmbi, Yesuli bo ama gaum ba wekaiat indāŋguk. Walī en tīmbi paŋittaumbi, endi enlok kīmkīmli kīm molom, wīn Kolan Molom endok gembīn wīlī pi-teleŋguk,¹⁵ tīmbi amatam kīmkīmla misimisi tīmbimbī, misimisi walī kūŋgiliŋ tuop top-semguk toptop walinin pīsat-semguk.¹⁶ Bianjan ḥak, Yesuli eŋalola nim nandi-semlak, tambo endi amatam Abraamdok komblinjii wandin sīnik enda wakan nandi-semi, ep tīmbi plaptauktok nandilak.

¹⁷ Kusei wala tīmbi telak noŋgangot palīniŋguk, wīn endi nepek gitiktok kandaŋ noliŋgita walān noŋgangot tīmbektok ama sīnik indāŋguk. Walī en tīmbi paŋittaumbi, tapma ama sisinik nolii busuk mamasa ti-semlak, tīmbi Kunum Yambattok kenan tīke-kwambīŋdalak tapma ama wandin indāŋguk, tīmbi amatam yomjīla tīmbi manda plon pakaj endok mandanjī e-wiat tī-

semektok tuop tıłak.¹⁸ Tımbi endi ama sınik indam kuŋguk wolonda ti-kuyuk kusei kuseili inda-ŋimineŋguk wın wiłambaneŋipi, miłap bemgukta tımbi amatam ti-kuyuk inda-semlak wın ep timbi paŋgittauktok tuop tıłak.

3

Yesuli Moses maklembi, Kunum Yambattok Niŋaŋ wandin endok amatamjii yambi-wili-dikjelak

¹ Nokok notnai nandi-kılıktingiat, Kunum Yambatti sindi bo enloj kiti-sambi, endok giŋgiṭjii kuneliŋdok sep kasileŋguk. Wındinda tımbi sindi Yesula kimit-nandi-sinik ti-ŋiminekaliŋ. Nındi nepek nek nandi-kwambij-daneŋdok eamiŋ walinin noŋgan wın tındiŋ: Kunum Yambatti en giŋgiṭ ee ama ba tapma ama sisinik kuuktok nimbı telenguk.² Nimbı teleumbi, kenan kimiliŋguk wın tike-kwambijdaŋguk, wın Moseslı bo Kunum Yambattok amatamjii endok il wandin yambi-dikjembı, kenan gitik wın tike-kwambij-daŋguk wandin.³ Ganmek Kunum Yambattok dainan Yesuli Moses maklembi, kot giŋgiṭ wopum tikeŋguk wali kot giŋgiṭ Moseslı kasileŋguk wın maklelak, wın it mambı itaktı kot giŋgiṭ tikelak wali ittok koi giŋgiṭ wın maklelak wandin.⁴ Nekta, nepek gitik ep mambı itaktı wın Kunum Yambatt en wakan, tımbi amalı it ep mambı ikaŋ wandin Kunum Yambatti Moses bo mambı ikuk.⁵ Tımbi Moseslı endok amatamjii gitiktok bongipsinan kenan tiŋguk wın tike-kwambijdaŋguk, wın kena amalı molomdok il pa ka-dikjelak wandin. Tımbi Moseslok man mandan ba ep tındiŋ wali Kunum Yambatti siŋgimek manda nitein euktok nandi-sambat tiŋguk wolok plon e-yout tiŋguk.⁶ Gan Kristo endila Beulok niŋaŋ wandin endok sambalii yambi-wili-dikje kenan wın tike-kwambijda-ta-ŋalak. Tımbi tıkap nındi samakgan misimisi nımnat en nandi-kılıktı ti-ŋimimbi, Beuli nitek ti-nimektok e-kwambijdaŋguk wın inda-nimektok nandi-gembılambi, mandım kuta-ŋamirında, nındi Kunum Yambattok sambalii sınik, wın endok il wandin.

**Nim kanbi, sindok ginaq kwambijndanjiла timbi Kunum Yambattok siŋgi
busuk kwelan nim loneliŋ**

⁷ Windiŋda timbi manda youyoulin ginaq Dindim Woŋdi ŋindiŋ elak wiň
nandim tike-kiliŋelok,

“Tikap sindi man ŋin nak Kunum Yambatti manda sanbam nandanda,

⁸ sindok ginaq nanandinji timbi kwambijndambi,

nokok mandana nandi-kimkimpne windiŋ nim tinekaliŋ.

Nekta, sindok bep panjiili kwet silaninnan kuŋipi,

gimbit balep ti-nambi, nokok kusatna timbi inda-dakleumbi,

⁹ nak mamasa ti-semlet ba nim

wiň timbi indauktok kolan kusei kusei pa tiangiliŋ,

timbi gwilat 40 wolok tuop nak nitek ti-semgut wiň nambı-nandingiliŋ.

¹⁰ Windiŋda timbi nokok ginaqnalı ama sambat wala komba diumbi,
ŋindiŋ enget,

‘Endok ginaq nanandinjili nain tuop kamalaumbi, siŋgi wiň-namaŋ,
timbi nak endi nitek kuneliŋdok nandi-semlet
telak wiň nim ka-nandi-dakle-ta-baj.’

¹¹ Windiŋda timbi nak gimbit ti-semŋipi,

ŋindiŋ e-kwambijda-sinik tiŋgut,

‘Endi miłapsı nimnat slak pat-nandi tineniŋdok

siŋgi busuk kwet ti-wili-dikŋembı kimit-semgut

ŋandiŋ nain no ba nola nim lambinekalıŋ. Nim sinik.’”

¹² Windiŋda timbi, notnai, sindi ka-kiliŋenekaliŋ! Nim kanbi, sindoŋnan
nanin noli enlok ginaq nanandin kolan ginaq Kristo nim nandi-kilikti ti-
ŋimimbi, Kunum Yambat kuŋgu molom en siŋgi wiľmek. ¹³ Timbi wingot
nim. Nim kanbi, yomli sindoŋnan nanin nola julunjt ti-ŋimimbi, endok ginaq
nanandin wiň timbi kwambijdauk, wala timbi windiŋ nim indauktok sindi
tambo ni-gembila tineniŋdok nainji gama pat-samlakta, sandap gitik wolon-
da windiŋ tinekaliŋ. ¹⁴ Nekta, tikap nindi kusei kimkimpilinnan Kristola
nandi-gembilaŋgiminiŋ windiŋgan yousimbi, kuamıŋ tuop nandi-gembila-ta-

kunekamijaŋda, wolondanŋgangot nindı biŋgan Kristolok nolii wandin engita yakayakan kuamiŋ.¹⁵ Wındıŋda tımbi manda ɻındıŋ youyoulin patak wolok tuop

“Tıkap sındı man ɻın nak Kunum Yambatti manda sanbam nandarnda, sındok ɻınaj nanandıŋji wın tımbi kwambiŋdambi, gimbıt balep ti-nambi, nokok mandana nandı-kimkimne wındıŋ nım tınekaliŋ.”

¹⁶ Ale, wın nindı sınik Kunum Yambattok man mandan nandıŋgiliŋ, ganmek gimbıt balep ti-ɻımiŋgiliŋ? Wın Moseslı amatam Isip kwelan nanin yanaŋgılım pım ɻıŋgiliŋ endı gitik wakan.¹⁷ Tımbi Kunum Yambatti gwılat 40 wolok tuop ninda sınik ɻınaj komba dıŋguk? Wın amatam yom tıŋgi-liŋda tımbi kwet sılaninnan kimgiliŋ enda wakan.¹⁸ Tımbi Kunum Yambatti ninda sınik ɻındıŋ en-kwambiŋda-sınik tıŋguk, “Sındı sıŋgi busuk kwet wandıŋ nain no ba nola nım lonekaliŋ”? Wın amatam endok mandan ma-klęŋgiliŋ enda wakan wındıŋ tıŋguk.¹⁹ Wındıŋda tımbi nindı ka-nandı-dakleamıŋ wın endı giŋginembi, Kunum Yambat nım nandı-kılıktı ti-ɻımiŋgiliŋda tımbi kwet wandıŋ loneliŋdok tuop nım tıŋgiliŋ.

4

¹ Wındıŋda tımbi, wın Kunum Yambatti amatamjiila sıŋgi busuk kwet emektok e-kwambiŋdaŋguk manda wali gama pat-nımlakta tımbi, endı sındoŋnan nanin noli kwet wandıŋ ɻa louktok tıpikaŋguk wındıŋ ka-nanduk wala misine.² Nekta, Israel amatam nomık Kristolok nolii nindı bo giŋgit manda kındem wın eumbi nandıŋgimiŋ, gan endı manda wın nım nandı-kwambiŋdambi nandı-dasıŋgiliŋda tımbi manda nandıŋgiliŋ wali bien kındem no nım tımbi inda-semguk.³ Wın giŋgit manda kındem wın nandı-kwambiŋdambi nandı-dasıamıŋ nındıŋgot sıŋgi busuk kwet wolok ɻa lonekamıŋ. Nekta, Kunum Yambatti kunum kwet ep tımbi inda-teleumbi, sıŋgi busuk kwet wın bo ikan tımbi indaŋguk, ganmek Israel amatam kwet sılaninnan kunggiliŋ endok plon ɻındıŋ enjuk,

“Nak gimbít ti-sembe, ḥiñdiñ e-kwambīñda-siniktangut,
 ‘Nak siŋgi busuk kwet ti-wili-díkje ti-semgut
 wandiñ endi nain no ba nola nim lonekalıñ.’”

Bianjan ḥak, Kunum Yambatti kwet wiñ ikan tímbe indanguk,⁴ wiñ manda no sandap 7 wolok plon ḥiñdiñ youyoulin patak wolok tuop, “Kunum Yambatti nepek gitik ep timbi indaina kenan gitik wiñ timbi telengukta sandap 7 wolonda pat-nandi tiŋguk.”⁵ Gan manda gwat pinakamij wali ḥiñdiñ elak, “Nak siŋgi busuk kwet ti-wili-díkje ti-semgut wandiñ endi nain no ba nola nim lonekalıñ.””

⁶ Wiñ ḥiñdiñ: siŋgi busuk kwet wali amatam diwın loneliñdok gama pat-semjak. Gan Israel amatam giŋgit manda kindem wiñ dama eu nandiŋgilij endi giŋginembi, manda wiñ nim nandi-kwambīñdangiliñ, wala timbi wandiñ nim longiliñ.⁷ Wiñdiñda timbi Kunum Yambatti bindambo kwet wandiñ lololok nain no kimipi, wolok koi “Man ḥin” kiŋguk, timbi nindi wiñ nandi-dakleamij wiñ kusei ḥiñdiñda : Israel amatamdi nim loumbi, nain ombaptaumbi, Devitti manda no youkuk patak wolok giňaj Kunum Yambatti nain wolok plon e-yout tiŋguk. Nak Devittok mandan wiñ ikan kimit-klembi, yout-samlet wiñ ḥiñdiñ,

“Tíkap síndi man ḥin Kunum Yambatti manda sanbim nandanya, síndok giňaj nanandinji wiñ nim timbi kwambīñdanekaliñ.”

⁸ Bianjan ḥak, Josualı Israel amatam siŋgi busuk kwelan ikan yanangilim loumda, Kunum Yambatti lololok nain no wala siŋgi kandaj nombo nim euk.

⁹ Gan endi nain wolok plon e-yout tiŋgukta timbi nindi ka-nandamij wiñ endok amatamnili kenanjı bimbi, pat-nandi tindilok nain no gama pat-semjak,¹⁰ wiñ Kunum Yambattok siŋgi busuk kwelan loaj endi bo nisilok kenanjı bimbi, pat-nandi taŋ, wiñ Kunum Yambatti tiŋguk wandin.

¹¹ Wiñdiñda timbi nindi giŋginembi, siŋgi busuk kwet wandiñ loneliñdok gembı kotne. Nim kaŋbi, nindonjanan nanin noli giŋginembi, Israel amatamdi Kunum Yambattok man mandan makleŋgilij endok kesiksi klelakta timbi pi-pimbi, nim louk.¹² Nekta, Kunum Yambattok mandan wali kuŋgunat,

timbi gembinatgan kenan pa t̄ilak. Kakit man tambon tambon pisik sinik wal̄i amalok piñgiū ginaj klupklup ba kwandailok galk wolok tuop yout tomaj bek, gan Kunum Yambattok mandan wal̄i kakit pisik wandin wiñ gitik yapma klembi, amalok woñ git ginaj tip wolok tuop yout tombi, endok ginaj nanandin ba galkjin pat-sembeñ pakaj wiñ ka-dan timbektok tuop tilak.¹³ Timbi Kunum Yambatti nepek gitik ep timbi indaŋguk walinin noli pat-sembeñ ti-ŋiminelindok tuop nim. Tambo nepek gitik wal̄i Kunum Yambat nindok kusatni ka-dan timbekak endok dainan inda-dakle-telembi, biaktan wandin indangan pakaj.

Kunum Yambattoñ ninangilektok kandañ Yesuli tapma ama diwin no gitik wiñ yapma klelak

**Yesuli tapma ama sisinik tuopgan wandin, wiñ amatam papat kwambijgan
epma tiketikelok ama kusei en wakan**

¹⁴ Wiñdiñda timbi, wiñ tapma ama loloj sisinik kunum ginaj loŋguk wandin wal̄i niñ timbi plaptauktok pat-nimlak, wiñ Kunum Yambattok Niñaj Yesu en wakan, wala timbi nindi nepek nek nandi-kwambijdaneñdok eamiñ wiñ gitik tike-kwambijdane. ¹⁵ Nekta, nindok tapma amani loloj sisinik endimek nindi yomdok kandañ ama gwasaesi sinik wiñ nandi-daklembi, ginaj busuk ti-nimlak wiñ kusei ɻindiñda: ti-kuyuk kusei kusei pa inda-nimlak wiñdingangot enda bo nepek gitiktok kandañ pa inda-ŋimiñguk, gan endi wandingan embi, yom no nim tiŋguk. ¹⁶ Wiñdiñda timbi nindi nimbek noli plap ti-nimektok tipikamij tuop siloñ tambongan molom-di busuk mamasa ba siloñ tambongan ti-nimektok nindi misimisi nimnat samakgan endoñ ñam lone.

5

¹ Wiñ ɻindiñ: Juda amatamdok tapma ama telak damanjı nosiilok boŋip-sinan nanin ep dandan gitik endi amatamdok kwesi kinjan Kunum Yambattok dainan lombi, siloñ wakit yomdok milap wiawiattok tapma kusei kusei

tapma ti-ŋiminelinqok enbi teletelen.² Tımbi tapma ama telak damanjılı amatam nanandinji nimnat kamalambi, yom taŋ wı̄n kindem busukjengan ti-semaj, nekta, nisı bo nepek no ba nolok kandaŋ ama gwasaesi sinič wandin.³ Kusei wala tımbi Kunum Yambatti enda nisilok wakıt amatamduk yomjıla tımbi tapma tindilok enlak.⁴ Tımbi wingot nım. Tapma ama telak damanjılık kenan loloŋ wı̄n ama noli nisilok nanandinji no nım kasilean. Tambo Kunum Yambatti en kena wı̄n tınelinqok kiti-sembe pa enbi telelak, wı̄n endi Aron kiti-ŋimimbi nimbi telenjuk wandin.

⁵ Telak windiq plon Kristoli bo enlok siŋgin nım tike-lombi, tapma ama telak damanjılık kenan wı̄n enlok nım tikeŋuk. Tambo Kunum Yambatti en nimbi teleumbi, ŋındiq niŋguk,

“Dık nokok Niŋajna,

wı̄n sandap ŋolonda nak tımba inda-daklelak wı̄n
nak dıkok Bepka tılet.” *

⁶ Tımbi manda no niŋguk wı̄n ŋındiq,

“Dık tapma ama papat kwambıŋgan kuukaŋ,
wı̄n Melkisedek en wandin.” *

⁷ Wı̄n ŋındiq indanguk: Yesuli kwelan kuŋipi, Kunum Yambat en kimnan nanin gumaŋ apma tikeuk enda ni-kukulembi, dai tuktı piumbi kiti-ŋimimbi, nimolo ti-ŋimiŋguk. Tımbi kayombinembı, Kunum Yambattok nanandin kimit-kleŋgukta tımbi Kunum Yambatti enda nandi-ŋimimbi, tımbi paŋgit-taŋguk.⁸ Wı̄n Yesu endi Kunum Yambattok Niŋaj, ganmek endi wandingan embi, miłap bemguk wali mataŋgotaŋgolok telak wı̄n daulimiumbi kasile-telembi,⁹ telak windiq plon Kunum Yambattok dainan tapma ama sisinik kuuktok tuopgan indangukta, amatam endok man tarjoneaŋ gitik endi wakan papat kwambıŋgan epma tıketikelok ama kusei sisinik indanguk patsemjak,¹⁰ tımbi Kunum Yambat en wakan e-dakleŋguk wı̄n endi tapma ama

*5.5: Kap 2.7.

*5.6: Kap 110.4

sisinič sinik, wiň Melkisedek en wandin.

Nim kaŋbi, sindi pi-pimbi, bindambo ginaŋji tambaneneliŋdok tuop nim

¹¹ Kristoli tapma ama sisinič, wiň Melkisedek wandin, wolok kandaŋ manda asup euttok pat-namlak, gan sindok pawaŋjili kamala-teleumbi, manda nandi-daklela kunjittaŋda timbi manda san-dakle timbettok milaptalet. ¹² Biŋgan ḥak, sindi Kunum Yambattok kandaŋ e-daut manda nain ombapgan ikan nandiqiliŋda timbi wiň amatam diwın nola eni-daut ti-semneliŋdok, gan nitek? Sindok nanandinji dumanganla timbi Kunum Yambattok mandanlok kandaŋ nepek nek walı dama sinik wiň ama noli bindambo san-daut ti-samlok. Wiň sindi ḥakjat wandin num nanalok, timbi nanaŋ kwambiŋ nim. ¹³ Nekta, num naŋ gitik endi gama ḥakjat sinikta timbi nek ḥali dindim sinik manda wiň gama nim nandi-dakleaŋ. ¹⁴ Gan e-daut manda kwambiŋ wiň amatam nandi-kiliktinjilok kandaŋ bendim nandi-tom-teleaŋ endok, wiň nanaŋ kwambiŋ wiň amatam bendim wopumdaŋgilij endok wandin. Nekta, amatam wandisi walı nepek nek ḥali kindem ba kolan sinik wolok kandaŋ ikan nain ombapgan nandinandi kena tıŋipi, ep tındiŋlok kusei ka-dan ti-ta-ŋajda timbi wiňdiŋ tıneļiŋdok tuop taj.

6

¹ Wiňdiŋda timbi nindi nandi-kiliktinilok kusei kimkimittok Kristolok plon e-daut manda nandiqimiŋ manda wandin wiň nombo nombo nim nandi-kwiňakwiňalene. Tambo nindi manda wandin wiň bimbi, e-daut manda nolok plon dikop lone, wiň manda walı niň timbi pangittaumbi, nindi nandi-kiliktinilok kandaŋ amalok nanandin plon tomnekamij wandin. Wiň nak e-daut manda ḥandin niň nombo nim nandi-kwiňakwiňaleneŋdok elet: nindi ginaŋni tambanembi, ep tındiŋ nek ḥala timbi kimlok giŋgit tamij wiň bimbi, Kunum Yambatt nandi-kilikti ti-ŋimilok. ² Timbi tuk ii kusei kuseilos telaksi ba amalok plon kit kimipi, gwılam ti-semsemlok telak walı nitein, timbi Kunum Yambatti nindi kimnan nanin niň timbi milalimbi, manda plon niimbı-dan timbi, tuanni papat kwambiŋ wiň ombi-nimekak, nindi e-daut

manda wandin wîn bo nombo nîm nandi-kwînakwînale.³ Tîmbi tîkap Kunum Yambatti nîndi ɻîndij tînejđok nandi-tele-nîmlakta, nîndi e-daut manda nolok plon dîkop lonekamiñ.

⁴ Nekta, nîndi telak nîtek plon amatam nandi-kîliktinji bi-siniktañipi kuaj wîn ep timbimbi, endi bindambo gînanjî tambaneneliñ? Wîn tuop nîm! Wîn nain nola Kunum Yambatti endok gînañ nanandinji koli saleumbi, sîlojîn emguk, tîmbi endi amatam dîwin noñgita Dîndîm Woñ kasile-telengiliñ.⁵ Tîmbi endi ikan Kunum Yambattok mandan nandîmbi, wala nandum kîndemdanguk, tîmbi endok gembîn nain gwat kandaj inda-dakle-siniktauakak wîn ka-nandi-daklençiliñ,⁶ ganmek nandi-kîliktinji bi-siniktañgiliñ! Endi wîndij tañ wîn enîsî Kunum Yambattok Niñaj bindambo kloñbat plon wîpi, enda indañgan siñgi misî mañ wandin, wala tîmbi ep tîmbim bindambo gînanjî tambaneneliñdok telak no nîm patak.⁷ Wîn ɻîndij: tîkap gwili kwet nain nain wîpi, tîmbi busukñeumbi, kwet walî kli yaya kîndem sinik wîn kena molomdok lali-ñîmekta, Kunum Yambatti kwet wolok bisîk tîmbi indauk.⁸ Gan tîkap kwet walî kli moyen ba kli pisîkjatgot pa laliukta, kwet walî bien nîmnat, tlal sinik, tîmbi Kunum Yambatti wîn yala ti-ñîmep timbimbi, pakap, kombalî sium dîuk.

⁹ Nîndi molo manda wandin wîn walenî gîm sînda yout-samamîñ, ganmek sindok kandaj nandi-kwambîñdamîñ wîn sindi kwet kolan wandin wîn maklembi, Kunum Yambatti sepma tikenguk wolok bien kîndem wîn pa tîmbi indaj.¹⁰ Wîn sindi en gînanjîli kasilembi, enda tîmbi endok gîngitjii plap ti-sembe, yambi-dîkjeneliñdok kena tiñgiliñ, tîmbi gamangot wîndîngan pa ti-semaj. Tîmbi Kunum Yambatti ep tîndij dîndîm molom sinikta tîmbi sindi wîndij tañ wîn nîm sambî-kîmkînnembi nandi-kamala-samekak.

¹¹ Tîmbi nîndi wopumgan nandi-galktamîñ wîn sindi noñgan noñgandi gembî kokiliñ windîngan yousimbi, nepek kasileneliñdok nandi-gembîlambi mandî-pakañ walî inda-samekak wolok tuop gembî kot-ta-ñanekalinj.

¹² Telak wîndij plon sindi ama kunjittansî nîm indanekalinj, tambo sindi ama nandi-kîlikti git nandi-busukjat kunjîlinjda tîmbi Kunum Yambatti nepek

nek en-kwambijdañguk wîn kasileñgilij endok telaksi wîn kimit-klenekaliñ.

¹³ Wîn Kunum Yambatti damañgan Abraamda e-kwambijda manda niñguk wîn enlok koi plon e-kwambijda-siniktañguk, nekta, wîndij timbektok kot no endok koi maklelak wandin no nîm patak. ¹⁴ Timbi e-kwambijda manda niñguk wîn njindij, “Nakmek biangan gwilam ti-gambi, dikok komblingai wîn ep timbambi, endi inda-sakta tinekaliñ.” ¹⁵ Timbi Abraamdi giñginengan nandi-busukjattî mandi-ku-pakapi, e-kwambijda manda wolok bienli inda-njimumbi kasileñguk.

¹⁶ Ale, amalî mandanji timbi kwambijdanepi lolonji nolok plon “Biañgan sisinik ñak” wîndij pa e-kwambijda-sinik tañ, timbi e-kwambijda-sinik manda walî nek eañ wîn timbi kwambijda-teleumbi, e-tajan gitik wîn pa timbi telelak. ¹⁷ Kunum Yambatti bo wîndij tiñguk. Wîn endi amatamda nek ti-semektok nandimbi en-kwambijdañguk, wolonda endi e-kwambijda manda wolok bien kasilenekaliñ enda enlok nanandin walî nîm tikilelak wîndij timbi inda-dakle-sem-siniktauktok nandi-galktañguk, wala timbi endi manda biañgan wîn timbi kwambijdauktok wîn enlok koi plon e-kwambijda-sinik tiñguk. ¹⁸ Timbi endi enlok e-kwambijda mandan git e-kwambijda-sinik mandan wolok kandañ e-kuyuk timbektok tuop nîm, wala timbi manda tiþet tikile-tambat nîmnat papat kwambijangan pakamik walî wopumgan nîp timbi gembilaumbi, Kunum Yambatti nîp kamaiuktok endoþ pi ñangimij nîndi nitek ti-nimektok nandi-gembilambi mandi-pakamij wîn kindem tike-kwambijdamij. ¹⁹ Timbi nîndi wîndij inda-nimektok nandi-gembilambi mandi-pakamij walî nîp timbi diñdiñeumbi, nîndi kindem papi, mayan nîm ñanekamiñ, wîn ankalî kikej mayan nîm ñauktok wîn timbi giliñdalak wandin. Nekta, arka pat-nimlak wandin wolok gimbakti it giñgi sisinik kunum giñañ patak wolok sandum masimasip wopum wolok tambon kandañ giliñdam diñdiñem patak. ²⁰ Wîn wolok wakan Yesuli tapma ama sisinik papat kwambij Melkisedek wandin indañgukta telak dama ti-nimbi, nîp timbi plaptauktok Kunum Yambattok il giñañ longuk patak.

7

**Yesu Melkisedek wandin tapma ama papat kwambinggañgan kulakti Abraam
git Aron wakit Levilok sambaliit win yapma klelak**

¹ Ale, Melkisedektok kandañ win ḥindiñ: endi Salem it kwettok ama wapmaj, t̄imbi Yambat Lolon Sisiniñ endok tapma ama kena ti-ṣimiliñguk. T̄imbi Abraamdi amanjiñgit mik ginañ ama wapmaj tipet tipet yandipmum piumbi, undane biñilimbi, Melkisedekti en telakanan t̄imbi indaumbi, gw̄lam ti-ṣimumbi, ² Abraamdi kanjikñii yandipmum piñgiliñ endok kisinan nanin nepenepek yolom tikenguk win gitik ep danbimbi, tambon 10 indaumbi, walinin tambon noñgan win Melkisedekta miñguk. Melkisedek win nin sinik wolok kandañ win ḥindiñ: dama sinik endok koilok kusei win “Ama Wapmaj Ep Tiñdiñ Dindim Molom.” T̄imbi endi Salem it kwettok ama wapmaj, win “Ama Wapmaj Busuk Bisikñat Molom.” ³ Endok meñ beu ba bep pañji win nin sinik, ba endi dawanda indanguk ba sembiñguk win nim youyouulin patak. W̄indiñda t̄imbi papat kwambinggañgan tapma ama kuuktok kandañ endi Kunum Yambattok Niñaj wandin.

⁴ Sindı Melkisedekti ama loloj nitein sisiniñ win ka-nandi-daklewit. Nekta, Juda amatam endok bep pañji bien Abraam endi bo kanjikñiilok nepenepeksinan nanin tambon noñgan dama sisiniñ win Melkisedekta miñguk! ⁵ Win Israel amatam gitik endi Abraam dok kambanjii, ganmek e-dikje mandalı Abraam dok sol Levilok komblinjii tapma ama kuañ enda gembı emumbi, endi niñilok nosii, win Israel amatam endoñnan nanin nepek tambon noñgan kindem pa epmaj. ⁶ Gan Melkisedek endila Levilok komblin no nim sinik, ganmek endi Abraam dok kiinan nanin nepek yolom tambon noñgan kasileñguk, t̄imbi Abraamdi Kunum Yambattok e-kwambinggañda mandan ikan kasileñguk enda gw̄lam ti-ṣimiñguk. ⁷ T̄imbi amali lolonjilok kisinan nanin gw̄lam pa kasileaq wolok kandañ e-taŋa-tambit no nim patak, wala t̄imbi Melkisedekti Abraam dok loloj sinik. ⁸ T̄imbi wingot nim. Levilok kambanjii tapma ama kena t̄ihipi, nosiiloñnan

nanin nepek tambon noŋgan pa kasileaq endi papat kwambinqan nim kuan, gan manda youyoulin patak wali Melkisedekti kaik kulak wolok gembin itak.⁹ Windinqda t̄imbi nindı kindem ɻındıq eneŋ: Levi en wakit enlok komblinjii tapma ama kuaŋda t̄imbi tapma amalok nepek tambon noŋgan pa epmaŋ, ganmek Abraamdi Melkisedekta nepek tambon noŋgan miŋguk wiŋ Levilok sambatti Melkisedekta nepek tambon noŋgan miŋgilıŋ wandin.¹⁰ Nekta, Melkisedekti Abraam kaŋguk nain wolonda Abraamduk sol Levili bep paŋlok piŋgiu dip ginaŋ gama pakuk wandin.

¹¹ T̄imbi Kunum Yambatti Israel amatamda e-dikje manda kimit-semguk wali tapma amalok telak damanjı Arondok sambalii, wiŋ Levi ama endi tapma ama kena tindilok e-dikje ti-semguk. Ale, endok kenanjili amatam gumaj ep t̄imbimbi, endi Kunum Yambattok dainan dindim tuopgan sisinik indaumda, tapma ama walan no indauktok kusei no nim palek. Gan windiq nim sinikta t̄imbi Kunum Yambatti Arondok sambaliilok kwesti kinjannan tapma ama walan komblin no, wiŋ Melkisedek wandin no indauktok nandıŋguk.¹² T̄imbi tapma ama walan komblin noli indalakta, e-dikje manda bo t̄imbi kaiktalok een.¹³ Wiŋ ɻındıq: Kunum Yambatti tapma ama komblin no, wiŋ Yesulok plon e-yout t̄ilak, endi Levilok sambat nim sinik, t̄imbi endok bep paŋinan nanin noli nain nola tapma ama kena nim tiŋgilin.

¹⁴ Wiŋ nindok Wopumni Yesu endi Judalok sambal wiŋ inda-daklengan patak, t̄imbi Mosesli Judalok sambaliinan nanin tapma ama no indauktok manda no nim enguk.¹⁵ Gan tapma ama walan no, wiŋ tapma ama Melkisedek wandin, endok indaindanlı telak komblindi telak damanin wiŋ maklelak wiŋ t̄imbi inda-dakle-siniktalak.¹⁶ Nekta, e-dikje mandalı Levilok sambaliingot tapma ama kuneliŋdok ep mambı itak, gan tapma ama walan komblin no, wiŋ Melkisedek wandin, endi e-dikje manda wolok tuopgan tapma ama nim indanguk, tambo endok kunjun kwambinq, teleuktok tuop nim, kuŋgu wolok gembinli en t̄imbimbi, tapma ama indanguktı kulak.

¹⁷ Wolok kandaj manda noli Kap ginaŋ youyoulin patak wali bo ɻındıq gembin ilimilak,

“Dik tapma ama papat kwambinggañgan kulañ,
win Melkisedek en wandin.”

¹⁸ Win kit tambon kandañ Kunum Yambatti Moseslok e-dikje mandan damanin win wiakuk. Nekta, manda wali gembin git bien nimnat, ¹⁹ win e-dikje mandalok telak wali nepek no tımbım tuopgan tiŋguk windiŋ nım. Tımbi kit tambon kandañ Kunum Yambatti Yesulok plon telak kindem sisinik telak damanin maklelak win nandi-gembilaneñdok dili-tombi kimti-nımguk, tımbi telak wolok plon nındi en pa tına dumalamıñj.

²⁰ Tımbi wingot nım. Kunum Yambatti Yesu tapma ama kuuktok nimbi telesguk win enlok e-kwambinggañda-sinik mandanlı tımbi kwambinggañguk. Win ama diwin no endila tapma ama indaŋgılıñ wolonda ama noli e-kwambinggañda-sinik manda no nım engiliñ, ²¹ gan ama ɣali tapma ama indaŋguk wolonda Kunum Yambat en e-kwambinggañda-siniktambi, manda youyouulin patak wolok tuop ɣındiñ niŋguk,

“Nak Papat Kwambinggañdi ɣındiñ e-kwambinggañda-siniktangut,
‘Dik papat kwambinggañgan tapma ama kulañ,
tımbi nak mandana win nain nola nım wialetat.’ ”

²² Tımbi e-kwambinggañda-sinik manda wala sinik tımbi Yesuli e-top komblin wali e-top damanin win maklelak wolok gembin indaŋguk pat-nımlak.

²³ Win damangan ama asupti tapma ama indaŋgılıñ, nekta, endi sembingiliñda tımbi kenanjı yousimbi tıneliñdok tuop nım tiŋgiliñ, ²⁴ gan Yesu endila nain teletelen nimnat kulakta tımbi papat kwambinggañgan tapma ama sisinik ku-ta-ɣalak. ²⁵ Windiñda tımbi, win endi Kunum Yambatta nain tuop nımolotı-semektok kulakta tımbi endi amatam endok koi plon Kunum Yambattoñ loaj win kim papat kwambinggañ gınañ nanin epma tike-teleuktok tuop tılañ.

²⁶ Biŋgan ɣak, nındi nıp tımbi pangittauktok tapma ama sisinik tipi-kaŋgimij wandin win Yesu en wakan, nekta, endi kolan no nimnat jamlan sinik Kunum Yambattok dainan dindim kunguk, win yom amali pa taŋ windiŋ nım, tımbi kunum lolojen sinik wandiŋ tikeum longukti kulak.

²⁷ Tapma amalok telak damanji diwin no wali sandap sandap dama nısilok

yomjilok mīlap, tīmbi singi amatamduk yomjilok mīlap wīn ep wiatneliñdok Kunum Yambatta gaut tapma pa tī-ñjimaj, gan Yesu endila wīndiñ tīmbektok kusei no nīm palimilak. Win yomin nimnat endi en wakan nain noñgangot tapma tī-ñjimimbi, amatamduk yomjilok mīlap gitik wīn wiat-tele-semguk.

²⁸ Biñgan ñak, Kunum Yambatti e-dikje mandan Mosesla miumbi youliyoulin patak, manda walī ama yomduk kandañ gwasaesi sīnik wandin wīn tapma amalok telak damanji kuneliñdok endi ep mambī itak, gan Kunum Yambatti e-dikje mandan kīmīkuk wolok siñgi kandañ e-daklembi, e-kwambīñda-sīnik manda enguk walī endok Niñajlı tapma ama sisinik kuuktok nīmbi telelak, wīn Niñaj nin Beuli tīmbimbi, nepek gitiktok kandañ tuopgan sisinik indaŋguk, papat kwambīñgan patak en wakan.

8

Nepek gitiktok kandañ e-top komblindi e-top damanin wīn maklelak

E-top komblindi e-top damanin wīn tīmbi lakatanguk wolok ama boñgip wīn Yesu en wakan

¹ Ale, manda eamiñ wolok minjip bien sīnik wīn ñīndiñ: nīndok tapma amanı lolon sisinik pat-nimlak, wīn endi Kunum Molom Loloñ Sīnik endok pitit wolok kii dīndim kandañ kunum gīnañ pip patak,² tīmbi endok il gīngi sisinik ama kitti nīm tīndiñ, wīn sel it sisinik Wopum Yambat en mambī ikuk wolok gīnañ kenan pa tilak.³ Win tapma amalok telak damanji noñgan noñgan endi sīlon ba tapma Kunum Yambattoñ mep ñaneliñdok enbi tele-telen. Wīndiñda tīmbi nīndok tapma amanı sisinik endi bo tapma no tīndilok en. ⁴ Gan kwelalok tapma amali ikan e-dikje manda kīmit-kleñipi, sīlon mep ñaŋ, wala tīmbi nīndok tapma amanı sisinik endi gama kwelan kuumda, tapma ama kuuktok tuop nīm.⁵ Kwelalok tapma ama endila tapma it gīnañ kena pa taŋ walī kunum gīnañ neknek indalak wolok walawalangot tilak. Nekta, Mosesli Molomgita mīn tīndilok sel it wīn mambī ilepi tiŋguk wolonda Kunum Yambatti ñīndiñ e-dikje tī-ñjimiñguk, “Nak Sainai kwet

janjin plon nepek bien kunum ginaq patak wolok walan daut-gamlet win dik kimit-kle-kiliqembi, wolok tuopgan sinik nepenepek gitik win ep timbi inda-teleukanj.”⁶ Ale, Yesuli tapma ama kwelan kuaq endok boqip-sinan kena no nim palimiqguk, gan man qin endi kenan kasilenguk tilak wali endok kenanji win makle-siniktalak. Timbi endi e-top komblindok ama boqip itak e-top wali e-top damanin win maklelak, nekta, Kunum Yambatti e-top komblin win amatamdoch kimit-semipi, bien kindem emektok e-kwambiqdanguk wali e-top damanindok bien win maklelak.

⁷ E-top dama indaindan wali kolakolan no nimnatta, e-top noli wolok kwel kinjan tikeuktok nim lonjineliq. ⁸ Gan Kunum Yambatti e-top dama indaindan wali tuopgan nim windiq nandimbi, amatamjiila manda enguk win profetti qindiq youyoulin patak,

“Molomdi qindiq elak, ‘Nain indaumbi,
nak ama sambat tipet, win Israel git Juda,
engita e-top komblin no timbetat,
⁹ timbi wali e-top damanin wandin nim.

Win nak damangan endok bep parjiilok kisi plon tikembi,
Isip kwelan nanin ep yanaqipi, engita e-top tiqgut,
gan endi e-top win nim kimit-kle-ta-kunqiliq,
wala timbi nak yambi-nandi-kimkimneqgut.

Nak Wopum Yambatti windiq ejipi, ¹⁰ qindiq elet:
E-top dama indaindan wolok naindi teleumek,
nak Israel amatamgit e-top komblin timbetat win qindiq:
Nak e-dikje mandana endok ginaq nanandinji ginaq
kimip youlambi, endi nandinekalij.
Timbi nak endok Yambatsi kuwambi,
endi nokok amatamnai kunekalij.

¹¹ Timbi amatam wembe gwaengwa tip wopum ba gilik plon telelak
endi gitik nandi-sinik ti-namnekalij,
wala timbi ama noli enlok nasii ba noliila nombo nanandi embi,

ŋındıñ no nım eninekalıñ,

‘Sındı Molom nandi-sınık ti-ŋiminekalıñ!'

¹² Nekta, nak endok ep tındıñji dındıñ nım

wolok kandañ busuk mamasa ti-sembe,

endok yomji nandi-kamala-sembe, nombo nım nandi-sıwıt-semetat.”¹³

¹³ Ale, Wopum Yambatti e-top komblin plon manda elak endı e-top dama-nindok nain wın tımbı teleumbi, wali pailepi tıłak, wın nepek nek wolok naindi teleumbi, damanin indalak wandin.

9

Tapma it sisinik kunum gınañ patak wolok wakan Kristoli tapma ama kulak

¹ Ale, e-top dama indaindan wali bo amatamdi Kunum Yambat tımbı dumalalok telak kimit-semguk, tımbı endı wındıñ tıneliñdok it gingi sınık ama kıttı tındın pakuk, ² wın sel it mambı ikiliñ wın wakan. It wolok gınañ gınañ tiþet pakuk. Gınañ dama pakuk wolok gınañ kolsalen kımıkımıttok wakit palapalak kwılan nanan Kunum Yambatta mımın wın yapıyapilektok wali ikimik. It gınañ wolok koi wın It Gınañ Giñgi Sınik wındıñ kitikitin.

³ Tımbı sandum masimasip sel it gınañ tembu ondiondın wolok tambon kandañ it gınañ no pakuk, wolok koi wın It Gınañ Giñgi Sısinik kitikitin.

⁴ It Gınañ Giñgi Sısinik wolok gınañ miliñ kindem siu-di-lololok palapalak gollı siple-gimbueen wakit e-toplok diñgwinda wali pakimik. Diñgwinda wali bo gollı siple-gimbueen, tımbı kambot gollı tındın wolok gınañ nanan koi mana dıwın dasium pakuk wakit Arondok tojan komba sap dapmiñguk, tımbı kawat pindım tiþet wolok plon e-top manda youyoulin wali diñgwinda wolok gınañ ep dasium pakiliñ. ⁵ Tımbı gaut tiþet ejalo papanjetnat wandin endı Nulunulun Molomdi wolok patak wolok walan tımbı, e-toplok diñgwinda wolok mokap, wın yom bimbilok kwet sınık, wın papanjetti kamainqimik. Gan nepek wolok plon nındı man ȳın manda asup enejdok tuop nım.

⁶ Ale, nepek gitik wındıñ ep mambı it-teleumbi, tapma amalı Kunum

Yambat tımbı dumalalok telak kimit-kleneliňdok Sel It Gınaj Gingi Sınik dama patak wolok gınaj pa loaň. ⁷ Gan tapma amalok telak damanjı endiňgot It Gınaj Gingi Sısinik siňgi patak wolok gınaj pa lolak, wıń gwılat noňgan gınaj endi nain noňgangot lolak, gan slak nım, tambo endi enlok yomin wakit amatamdi nandi-daklenji nımnat yom tıngiliň yomjı wala tımbı gaut tapma tındın wolok wekai wıń Kunum Yambattoj pa tike ńjalak. ⁸ Telak wındıň plon Dındım Wondı daut nımlak wıń kwelalok sel It Gınaj Gingi Sınik wali pat-ta-ńjalak tuop It Gınaj Gingi Sısinik kunum gınaj patak wolok telal wıń nim tımbı inda-dakleumbi, gama masip patak. ⁹ Wıń kwelalok sel It Gınaj Gingi Sınik wolok gınaj nek indalak wali walan nomık daut-nımlak wıń man ńındıňgit amatamdi tapma it gınaj sıloj wakit tapma ep ńjaň wali telak wolok plon Kunum Yambat tımbı dumalaň endok gınaj nanandinji yomjıla tımbı mılaptançuk wıń tımbı jamila-teleuktok tuop nım. ¹⁰ Nekta, Kunum Yambattı sıloj wakit tapma wandin wolok ep ńjaňalok telak wıń amatamdi nanaj tuk ba tuk kusei kusei iilok e-dıkje manda wiňaň endok piňgipsingot ep tımbı jamilalok kimit-semsemín, wıń telak komblindi indaukak wolok tuop.

¹¹ Gan telak komblin wali ikan ńındıň indanguk, wıń Kristoli kunumdok nepek kindekindeň wıń tımbı inda-nımektok nındok tapma amanı loloj sısinik indaňguk, wolonda endi Sel It Gınaj Gingi Sısinik kunum gınaj patak wolok Kunum Yambattok dainan longuk. Yambatgit mın tındılok it wıń ama kitti nım tındın, ba kwelandok nepek wandin no nım, tımbı wali it wandin it diwın no gitik wıń makle-sıniňtalak. ¹² Gan Kristoli It Gınaj Gingi Sısinik kunum gınaj patak wolok lonjipi, tapma amalok telak damanjılı pa taň wındıň nım tinguk. Tambo endi nain noňgangot wolok lombi, meme wapai ba makauk niňaj wekattok kinjan enlok wekai tike ńambi, telak windıň plon yomnílok mılapnan nanin papat kwambıňdok nıpmı tua-kle-teleňguk.

Kristoli enlok kungunjin tapma tiñguk wali tapma diwin no gitik win yapma klelak

¹³ Telak damanindok tuop kwelandok tapma amali meme ba makauk wapailok wekat wakit makauk tamin gwañgwa nim apapmin siu dindin wolok kwiliñ win tikembi, amatam nisilok ep tindiñjila timbi jamilan nim sinikta tapma it ginañ loneliñdok tuop nim enda kot-pitipitik ti-semaj, timbi wali endok pingipsi ep timbi jamilaumbi, endi bindambo Kunum Yambattok dainan tuop tañ. Ale, tikap gauttok wekatti windij timbi inda-semlakta,

¹⁴ Kristolok wekailimek windij timbi inda-nim-siniktauak. Win Kunum Yambattok Woñ papat kwambij endi en timbi pañgittaumbi, endi en wakan Kunum Yambatta tapma ti-njimiñguk, win tapma jamilan sinik, kolakola no nimnat wandin, timbi enlok wekai wali nindí ep tindiñni nek ñala timbi kim-lok giñgit tamin wolok milap win liliwanembi, nindí Kunum Yambat kuñgu molom en kimit-kleneñdok nindok ginañ nanandini win timbi jamilanguk.

¹⁵ Timbi Kristoli amatamdi e-top damanindok nainnan yom tiñgilij yom wolok milapsinan nanin epma tua-kleuktok kimgukta timbi endi e-top komblin wolok ama bongip ipi, Kunum Yambatti amatam enloj kitsemumbi, kitikitin kimit-kleñgilij win ep timbi pañgittaumbi, endi Kunum Yambatti kuñgu papat kwambij emektok e-kwambijdañguk win gumañ kasilenelij. ¹⁶ Kunum Yambatti e-top komblin tiñguk win amali enlok kii diptok kandañ e-top manda elak wandin. Win e-top manda wali kwambij-dambi, bien timbi indauktok manda win engukti ikan sembiñguk win timbi inda-dakleuktok, ¹⁷ nekta, e-top manda engukti kaik kulak tuop manda wali gama gembin nimnat, win endok sembisembin waliñgot e-top manda win timbi kwambijdalak. ¹⁸ Kusei wala timbi Kunum Yambatti e-top dama sinik tiñguk win bo tongaut yandip kimgilij wolok wekatsili timbi kwambij-dañguk. ¹⁹ Win ñindij indañguk: Mosesli e-dikje manda gitinigitik win amatam gitikta eni-dakle-teleñguk, wolonda endi makauk niñañ git meme wapai wekat win tukgit balumbanembi, toa sipsip domdi tindin gimin pililik win komba koi hisop tañan plon topmimbi, wekat ginañ wiñimbi, e-dikje

manda pepa gwasinat wakıt amatam gitik endok plon wekat kot-pitikje timbi²⁰ enguk, “Kunum Yambatti sindi e-top kimit-kleneliñdok e-dikje tisam-telelak win wekat ıali sinik timbi kwambiñdalak.”²¹ Mosesli windijenipi, windijangot wekat win Kunum Yambattok sel it wakıt nepek gitik tapma amali wolok kena miñgiliñ wolok plon kot-pitikje tiñguk.²² Bianjan ıjak, e-dikje mandali nepek noñgan noñgangot lapiçi, diwin no gitik win wekattı ep timbi jamilauktok elak, win wekat nim timbi piukta, Kunum Yambatti yomlok milap wialektok tuop nim.

²³ Windijda timbi tapma it wakıt nepek gitik wolok pakaj win gauttok wekatsili ep timbi jamilalok. Gan kwelalok it wakıt nepek walı nepek kunum ginañ pakaj wolok walaniñgot sinik, timbi wolok bienji kunum ginañ pakaj win gauttok wekatsili ep timbi jamilauktok tuop nim, tambo win tapma no gauttok wekat maklelak walı ep timbi jamilauktok.²⁴ Win Kristoli Kunum Yambattok il sisinik kunum ginañ patak wolok walan, win it giñgi sinik ama kitti tindin wolok ginañ nim loñguk. Tambo endi kunum ginañ sinik longuk, win ninda timbi Kunum Yambattok dainan man ıñin indambi palektok.²⁵ Timbi endi wandij longuk win en wakan nain nain tapma timbektok nim, win Juda amatamdoç tapma ama telak damanjili gwıłal gwıłal nisilok wekatsilok kinjan gauttok wekai win tike ıambi, It Giñgi Sisinik wolok ginañ pa loaj wandin.²⁶ Kristoli windij timbimda, endi kwet kusei kimikimilinnan nanin bikap man ıñdingit nain asup milap bembı, kim ti-ta-biuk. Gan endi windij nim tiñguk. Tambo endi kwet nain teletelennan kuamiñ nain ıolonda nain noñgangot kwelan indambi, yomdok milap wiat-teleuktok en wakan tapma timbi kimuguk.²⁷ Win amatam gitikiñtimlok giñgit kumbi, nain noñgan sembañ, timbi wolok singi kandañ endi manda plon loumbi, Kunum Yambatti yambi-dan timbekak.²⁸ Windijangot Kristoli nain noñgan ama asup sinik endok yomjılık milap yapma tikeuktok en wakan tapma timbi kim-semguk. Timbi endi kwelan bindambo indaukak wolonda endi yomji yapma tikeuktok nim indaukak, tambo endi amatam en galkıñatgan undane pi tombektok mandi-pakaj win yanangipi,

enloj epma tike-teleuktok indaukak.

10

¹ Kunum Yambatti amatamjiila nepek kündem kusei kusei inda-semektok nandi-sambat tinguk, gan e-dikje manda kimit-semguk wali nepek kündem wolok bienjilok kinjan wolok walanjı ka-dakle nimnat wingot daut nimlak. Kusei wala timbi amatam Kunum Yambattoj lonelindok e-dikje manda kimit-klembi, gwıłal gwıłal kılıkgan tapma walan noñgan win ep ti-ta-kuaj endi tapma wandin wali endok dainan dindim ba jamilan sinik indanelindok tuop nim.² Tikap tapma wandin wali Kunum Yambat timbi dumalalok telak kimit-kleaj win bianjan ep timbi jamila ti-semektok tuopta, amali nisilok gınañ nanandinji gınañ yomji nombo nim nandi-siwipi, tapma tindilok telak win bi-telembi, nombo nim tinelij.³ Gan tapma wandin wali gwıłal gwıłal amatam ep timbimbi, endi yom tingiliñ win nombo pa nandi-kaiktan.⁴ Nekta, meme ba makauk wapai wekatsili endok yomjilok milap win yapma tike-semektok tuop nim.

⁵ Windinda timbi Kristoli kwelan pi indaup timbi, Beula manda no niñguk win Juda amatamdok Kap ginañ njindij youyoulin patak,

“Dik gaut ba nepek diwin no tapma ti-gamgamın
wala nim nandi-galktanguj,
tambo nak pingipna tapma ti-gamettok dik win ti-wili-dikje ti-namguj.

⁶ Win dik gaut gitik siu-di-lot ti-gamgamın
ba amatamdok yomjilok milap wiawattok tapma tindin gitik
wala nim nandi-konjom tinguj,

⁷ wala timbi nak njindij gangut, ‘O Yambatna, nak njak,
win yout-kundit gwanjinat ginañ
nokok plon manda youyoulin patak wolok tuop
nak dikok maŋga kimit-kleuttok indalet.’”

⁸ Bianjan njak, Kunum Yambatti e-dikje manda kimikuk wali amatamdi tapma wandin win tinelindok elak, ganmek tapma wolok kandan Kristoli

Kunum Yambatta dama ḥındıñ nıñguk, “Dık amatamdı gaut ba nepek dıwın no tapma pa tañ, ba gaut gitik siu-di-lot pa tañ, ba yomjılık mılap wiawiat-tok tapma pa tañ, wala nim nandi-galktañguñ ba wala nandi-korjom nim tinguñ.”⁹ Wındıñ ejipi, yousimbi nıñguk, “Nak dikok manja kimit-kleuttok indalet.” Telak wındıñ plon Yesu Kristoli yom wiawiattoł telak komblin mambı ilektok telak damanın wıñ wiakuk,¹⁰ wıñ endı Kunum Yambattok man kimit-kleñipi, enlok piñgiu wıñ wakan nain nongangot tapma tımbi, telak wolok plon nındı endok giñgit wit-nıñguk pakamıñ.¹¹ Win kwelalok tapma ama gitikti sandap sandap tapma amalok kenanjı wıñ tımbi, tapma nain no ba nola yomdok mılap wiat-teleuktok tuop nim wıñ kılıkgan tapma pa tañ,¹² gan niniłok tapma amanı sisinik endı yom gitik wolok milap wıñ nain papat kwambıñgandok wiat-teleuktok en wakan nain nongangot tapma tingukta, Kunum Yambattok kii dındımnan kandañ pipakuk,¹³ tımbi wolok wakan Kunum Yambatti endok kanjıkjii gitik wıñ ep pımbi, endok kesi kapmainan yapılim patneliñdok yamandı-patak.¹⁴ Win Kristoli tapma nongan tinguk waliñ endı amatam Kunum Yambattok giñgit wit-semguk wıñ ep tımbımbi, endı papat kwambıñgan yom ba kolan no nimnat wandin endoñ inda-telean.

¹⁵ Tımbi Kristolok tapmali yomdok mılap wiat-telenguk wolok plon Dındımn Woñdi bo gembı it-nımlak. Win manda youyoulin patak wolok gınañ¹⁶ Wopumdi Israel amatamdoł kandañ ḥındıñ elak,

“E-top dama indaindan wolok naindi teleumek,
nak engıtä e-top ḥandin timbetat:
nokok e-dıkje mandana endok gınañ nanandinji gınañ
kimip youlambi palekak.”

¹⁷ Tımbi yousimbi elak,

“Nak endok yomji ba e-dıkje manda wiwitsı wıñ bi-sembe,
nombo nim nandi-sıwiletat.”

¹⁸ Ale, tıkap Kunum Yambatti yom ba manda wiwittok mılap wıñ ikan wiat-telelakta, mılap wandin wiawiattoł tapma no nekta sinik nombo tıneñ?

Tuanni kolan maklenenjdok e-top komblindok kapmainan nitek kulok

Ginan̄ tipet nimnat Kunum Yambat nandi-kilikti ti-ñimimbi, endoñ lone!

¹⁹ Ale, notnai nandi-kiliktiñjat, wîn ñîndij: nîndi It Gînañ Gîngi Sîsinik wolok gînañ, wîn Kunum Yambattok dainan sînik misimisi nimnat sama-samakgan kîndem loamiñj. Nekta, Yesulok wekaili nîndok yomnílok milap win wiat-nîmbi, ²⁰ telak komblin kungu nimlak wîn yut-nîmguk. Wîn endi kloñbat plon kîmguk wolonda endok piñgiuli kolañguk, wîn tapma it gînañ masimasiptok sandumdi telak damanin masip-nîmguk wîn blanganençuk wandin, ²¹ gan man ñîndijgot endi nîndok tapma amanî sisinik pat-nîmbi, Kunum Yambattok il gînañ endok amatamñji nîndi nîmbi-wili-dikñe tîlak.

²² Wîndijda timbi nîndi gînañ nanandini dîndîmlî Kunum Yambat nandi-kilikti ti-ñimimbi, gînañni gitiktî endoñ lone. Nekta, Yesulok wekaili nîndok gînañ nanandini tîmbi jamila-teleumbi, yomnílok milapti nombo nîm pat-nîmlak, tîmbi endi tuk kîndem jamilan sînik walî nîndok piñgiþpi wîlîlimbi, jamilan sînik indaŋgimij wandin. ²³ Tîmbi Kunum Yambatti e-kwambiñ-dançuk wîn bianjan pa kîmit-klelakta tîmbi nîndi nîtek indauktok nandi-gembilam mandi-patneñdok pa ena indalak wîn gînañ tipet nimnat tike-kwambiñdambi, wîndijgangot yousimbi ti-ta-kune. ²⁴ Tîmbi nîndi gînañ siloñ ba ep tîndij kîndem tîneñdok telak nîtek plon guman tambo tambo ni-kilikti tînej wala nandi-tuatne. ²⁵ Tîmbi nîndi amatam dîwîndi kikesikmingit kîmin tîndi wîn biñgilij en taj nomik nîm tîlok. Tambo nîndi kîmin gînañ jaŋalok kandaj tambo tambo ni-kilikti tîne. Tîmbi nîndi Wopumdi undane pi tombi, amatam yambi-dan tîndîlok nain walî dumalauktok ka-nandamijj-da tîmbi ni-kilikti tambo tambon ti-sînikta tîne.

Nîm kanbi, nîndi yom ti-ta-kumbi, kolannîlok tambon ombi-tikenêj

²⁶ Nîndi wîndij tîlok, nekta, tîkap nîndi Kristolok plon nek ñali bianjan tilak e-daut manda wîn nandîm tike-dasi-telembi, wolok siŋgi kandaj yom tîneñdok nandinam teleumbi, yom ti-ta-kuamijda, nîndok yomnílok milap

wialektok tapma no nombo ním pat-nímlak.²⁷ Tambo níndi Kunum Yambattí nímbi-dan tímphi, kolannílok tambon ombi-nimekak walangot walení jím plon mandi-pakamíj. Nekta, komba mamben wopum sajan endok kanjíkjii siu di-teleukak wali yom ti-ta-kuamíj níndi bo níp siu di-teleukak.²⁸ Sindi nandaŋ wín tikap ama noli Moseslok e-díkne mandan ním kimit-kleuktok giŋginelakta, ama wín gembí iit ama típet ba típet git no wolok mandanjíla busuk mamasa nímnat wili kímkimlok.²⁹ Wíndijda tímphi tikap ama noli Kunum Yambattok Niŋaj tike-pi-yalilak, tímphi endok wekaili e-top komblin tímphi kwambíñdaumbi, en Kunum Yambattok giŋgit wi límiŋguk wekat wala nandum tlal tlak, tímphi Dindim Woj silon molom en níkolambi, wíndij tlakta, ama wolok kandaŋ nitek? Endamek ti-lamit-sinik-tauktok tuop tlak yan.³⁰ Nekta, níndi nandamíj wín manda ḥíndij enguk wín Kunum Yambat en wakan,

“Natnamek endok kolanjílok tuop ep yalamipi,
kinjanji ombi-semetat.”

Tímphi ḥíndij bo enguk,

“Nak Wopumdí amatamnai manda plon yambi-dan tímphi,
kinjanji ombi-tíketíkelok plon yapíletat.”

³¹ Bianjan ḥak, tikap Kunum Yambat kunju ba gembí molomdí sepsi salamítakta, wali nepek misimisin sinič.

Sindi miłap bemjipi, nandi-kwambíñdanji wín ním binekalij

³² Sindi nain lap kandaŋgan, wín Kunum Yambattí giŋgit manda kíndem wín kolí sale-sam-teleŋguk wolok singi kandaŋ nek inda-samguk wín nandi-siwiilit. Nain wolonda sindok nandi-kiliktinjíla tímphi miłap wopum kusei kusei inda-samumbi, sindi wandingan embi, wín bem-ta-kumbi, ním pi-piŋgilij.³³ Wín amali kwapme singi mayek samneliŋdok amatam dok dautsi-nan san-kolambi, piŋgip gawat samgiliŋ, tímphi sindi kwapmenjan amatam díwín nola wíndij inda-semguk engita yakan miłap bemgilij.³⁴ Bianjan ḥak, sindok nosii it kwambíj giŋaj yapılim pakılıŋ enda giŋaj busuk tí-

sembi, enḡita m̄lap bemḡiliŋ, t̄imbi amalı sindok m̄inem kw̄l̄ikw̄linj̄i w̄in giŋgiŋinengan yalom t̄ike-samḡiliŋ nain wolonda sindi nandi-silisilinat nandi-sembi, nim nandi-m̄ilaptaŋgiliŋ. Nekta, sindimek nandi-dakleŋgiliŋ w̄in nepek papat kwamb̄iŋ kunum ḡinaŋ pat-samlak wali kwelandok nepek yalom t̄ike-samḡiliŋ w̄in yapma klelak.

³⁵ W̄indiŋda t̄imbi sindi misimisi nimnat samasamakgan Kunum Yambat kimit-kle-ta-baŋ w̄indiŋ yousimbi ti-ta-kunekaliŋ, Nekta, kuŋgu wandin wali tuan kindem wopumnat win t̄imbi inda-samekak. ³⁶ W̄in sindi Kunum Yambattok man kimit-klembi, endi e-kwamb̄iŋdaŋguk w̄in kasileneliŋdok giŋgiŋinengan m̄ilap bem-ta-kuŋgulok. ³⁷ Nekta, endok mandan no ŋ̄indij youyouulin patak,

“Nain nim ombaptaumbi,
ama tomtomlok een endi bianjan bi tombekak,
t̄imbi nain nombo nim yousum ombaptaukak.

³⁸ T̄imbi nokok giŋgitna dindim
endi nandi-kilikti ti-namlakta t̄imbi kulak,
gan t̄ikap endi misimisila t̄imbi nombo nim nandi-kilikti ti-namlakta,
nak walenalı en nim nandi-galktalet.”

³⁹ W̄in ama diwindi misimisila t̄imbi Kunum Yambat kanıp bimbi, nombo nim nandi-kilikti ti-ŋ̄imamında t̄imbi kolandok giŋgit taŋ, gan nindila w̄indiŋ taŋ endojnan nanin nim. Tambo nindı ama en nandi-kilikti ti-ŋ̄imimbi, kuŋgulok giŋgit taŋ wandin.

11

Nindı daması nandi-kiliktinjiat endok telaksı win kimit-klene!

¹ Ale, t̄ikap nindı Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋ̄imamında, endi nitek ti-nimektok nandi-gembılambi mandi-pakamıŋ wali bianjan indauktok nandi-kwamb̄iŋdamıŋ, t̄imbi nindok dautnılı nepek nim kamiŋ wali bianjan patak windiŋ t̄ike-kwamb̄iŋdamıŋ. ² T̄imbi damasılı windiŋ ti-ta-kuŋgilinjda t̄imbi Kunum Yambatti enda e-kindemdaŋguk. ³ W̄in nindı Kunum Yambat-

ta nandi-kilikti ti-ŋimamijda t̄imbi endi kunum kwet enlok man mandanlı ep t̄imbi indaŋuk w̄indiŋ nandi-dakleamij, wiŋ nepek nek kamiŋ wiŋ endi nepek kaneŋdok tuop nim walı ep t̄imbi indaŋuk patak.

⁴ T̄imbi Abelli Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta t̄imbi tapma ti-ŋimiŋguk tapma walı endok dal Kainli tapma tiŋguk wiŋ maklençuk, t̄imbi Kunum Yambatti tapma wiŋ kasilembi, tapma wala t̄imbi Abella e-kiñdemdambi, endok nandi-kiliktiŋjila t̄imbi enda “ama dindim s̄inik” w̄indiŋ ni-daklençuk. T̄imbi Abelli ikan sembisembin patak, ganmek endok nandi-kiliktiŋili gama nında nin-kilikti tilak.

⁵ T̄imbi Enok endila Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta t̄imbi nim sembiŋguk. Tambo Kunum Yambatti kunum gınaŋ tike-loumbi, kusei wala t̄imbi ama noli en t̄imbi indaneliŋdok tuop nim. T̄imbi manda youyoulin patak wolok tuop Kunum Yambatti Enok gama nim tike-loŋgukta enda nandum kiñdemdanguk. ⁶T̄imbi ama nandi-kilikti nimnat endi Kunum Yambatta nitek tuop ti-ŋimiumbi, enda nandum kiñdemdauk? Wolok telak no nim patak. Nekta, nin endi Kunum Yambattı t̄imbi dumalauktok nandılakta endi Kunum Yambatti bianjan patak, t̄imbi enda nandi-s̄inik ti-ŋimineliŋdok gembı kokaj enda tuanjı emekak w̄indiŋ nandi-kwambıŋdalok.

⁷ T̄imbi Noa endila Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta t̄imbi ŋindiŋ inda-ŋimiŋguk: Kunum Yambatti nepek gama nim indaindan, wiŋ tuk gwam wopum no indauktok ni-siwiłimbi, Noalı manda wala nandum lolon t̄imbimbi tike-kiliŋembi, enlok sambalii milap wiŋ maklembi, walinin epma tikeuktok nonduŋ wopum no tiŋguk. W̄indiŋ tiŋipi, kwelan kuaj d̄iwiň noli kinjanji ombi-t̄iketikelok plon yapikuk, t̄imbi Kunum Yambatti endok nandi-kiliktiŋla timbi enda “ama dindim s̄inik” windiŋ ni-daklençuk.

⁸ T̄imbi Abraam endila Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta t̄imbi Kunum Yambatti en kwet nolok ŋauktok kiti-ŋimiŋguk nain wolonda endok man mandan wiŋ kimit-klembi, enlok il kusei bim ŋambi, dendiŋ ŋauktok tiŋguk wiŋ nim nandiŋguk, gan wandingan embi, Kunum Yambatti kwet giŋgit wiłimepi tiŋguk wiŋ t̄imbi dumalauktok ŋaŋguk. ⁹Nam tombi, Kunum

Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi kwet giŋgi t̄ wili m̄im̄in wandiŋ yok wandin kumbi, Aisak git Jekop endi bo Kunum Yambatti e-kwambiŋdanguk w̄in kasilendepi tiŋgimik engita Abraamdi sel itsi ginaŋ dou-m̄ilat tiŋguk.¹⁰ Nekta, endi it kwet papat kwambiŋgan palekak wolok ginaŋ kungula mandi-pakuk, w̄in Kunum Yambatti enlok nandi-samballok tuop mamb̄i ilekak wakan.

¹¹ Timbi Sara endila yamin papi, gwangwa apaplok nain ikan teleŋguk, gan endi Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi wandingan embi, Kunum Yambatti e-kwambiŋdanguk w̄in t̄ike-kwambiŋdam kimit-kleuktok nandi-kwambiŋdanguk, wala timbi Kunum Yambatti en timbi paŋgittaumbi, gwangwa minjip timbi t̄ikeuktok tuop tiŋguk.¹² Windiŋda timbi Abraamdi taminla gwangwa miuktok tuop nim endok komblinjili inda-sakta tiŋgiliŋ, w̄in endi domboŋgip kunum plon pakaj wandin, ba kinanjat tuk kimbiŋ kandan pakaj amali kwinakwinattok tuop nim wandin.

¹³ Amatam gitik walı nandi-kiliktiŋjat kunjipi sembiŋgiliŋ. Endi kwelan gama kuŋjipi, Kunum Yambatti emektok e-kwambiŋdanguk w̄in nim kasileŋgiliŋ, tambo w̄in nepek no mayangan s̄inik patak wandin kaŋbi, nandi-kongomnat kasileneliŋdok mandimandi papi, ŋindiq eu indanguk, “Nindi kwet nolinin wandin kwelan ŋolok yok papi, dou-m̄ilat ti-ta-kuamij.”

¹⁴ Manda wandin eaŋdi timbi inda-daklelak w̄in endi nisilok kwesi sisinik w̄in kasileneliŋdok nandi-galktambi mandi pakaj.¹⁵ Endi nisilok itsi kusei bimbi poŋaŋgiliŋ wala nombo nandumda, wandiŋ undane ŋanalok nainjipat-semguk.¹⁶ Gan endi kwet no itsi kusei maklembi, kindem s̄inik, w̄in kwet kunum ginaŋ patak w̄in wakan kasileneliŋdok nandi-galkta tiŋgiliŋ. Windiŋda timbi Kunum Yambatti enda nandum kindemdalak, timbi endi enda “ninilok Yambatni” windiŋ kitiaŋ wala nim mayektalak, nekta, endi ikan it kwet no kuneiŋdok ti-wili-dikne ti-semguk.

¹⁷ Timbi Kunum Yambatti Abraam dok nandi-kiliktiŋlok kusei w̄in timbi inda-dakleuktok nandiŋjipi, endok niŋaŋ Aisak tapma t̄indilok niŋguk, wolonda Abraamdi Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi

windiŋ timbektok ti-paŋgittam pakuk, wiŋ endok niŋaŋ noŋgan sisinik wolok kandaŋ Kunum Yambatti e-kwambiŋda manda niŋguk en wakan tapma tindilok ti-paŋgittam pakuk.¹⁸ Wiŋ niŋaŋ wolok kandaŋ Kunum Yambatti Abraamda itaŋgan ŋindij niŋgukta, “Dikok komblingai sisinik wiŋ Aisak endok komblinjii en wakangot.”¹⁹ Timbi Abraamdi “Kunum Yambatti ama kimnan nanin bo ep timbi milamilattok tuop tilak” windij nandiŋgukta timbi Aisak Kunum Yambattok kiinan nanin bindambo kasileŋguk, wiŋ kimnan nanin kasileŋguk wandin.

²⁰ Timbi Aisakti Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi enlok niŋaŋiit Jekop git Esaula nepek gamajda inda-semekak wolok kandaŋ Kunum Yambatti gwilam ti-semektok nimolo ti-ŋimiŋguk.²¹ Timbi Jekopti kimkimlok sambat plon papi, Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi Joseptok niŋaŋiit tipet gwilam ti-sembi, toŋan youtim gembilanjipi, Kunum Yambatta ni-wowor tiŋguk.

²² Timbi Josepti kimkimlok sambat plon papi, Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi Israel amatamdi Isip kwelan nanin poŋjanekaliŋ wolok plon manda enjipi, sambaliili endok dalandan tike ŋambi, Kanaan kwelan kindit taplineliŋdok eu-dikne manda enguk.

²³ Timbi Mosesli indaumbi, endok meŋ beuli ka-nandum endok piŋgiu walan kindem sisinik timbimbi, Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgi-mikta timbi ama wapmaŋla nım misimbi, endok e-dikne mandan lapipi, yakip tipet git no wolok tuop niŋaŋjet wiŋ kimit-sebum pakuk.²⁴ Timbi Mosesli ikan bendi-wopumdambi kukap, Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ŋimiŋgukta timbi enla ama wapmaŋdok wembandok niŋaŋ wandin kungula nım embi giŋgiŋnembi,²⁵ kombittangan kuŋgu kindem yomat wandin kuŋgu-lok kinjan endi Kunum Yambattok amatamjiŋgita milap bembem wiŋ kasileŋguk.²⁶ Nekta, endi Kunum Yambattok kiinan nanin tuan papat kwambiŋ wiŋ siŋgi kandaŋ kasileukak walangot kimit-nandi-ta-kuŋjipi, nandiŋguk wiŋ tikap endi Isip nasila singi wit-sembi, Mesialok sambaliiŋgita kulakta timbi endi siŋgi mayek mimbi, endok koi timbi kolaukakta,

wolok tuanlı Isip kwettok mìnem kwılıkwili gitik wìn makleukak.²⁷ Tìmbi Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ñimiñgukta tìmbi Mosesli ama wapmañdi gimbít ti-ñimiñguk wala ním misimbi giñginembi, Isip kwet bimbi poñanguk, wìn endi Kunum Yambat ama noli dautsili kaneliñdok tuop ním en wakan kanguk wandin.²⁸ Tìmbi Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ñimiñgukta tìmbi endi kamaikamai gwilat nain wìn kusei kimpi, amatamdi sipsip niñajandok wekai yamalok kundiñ kloj tambon tambon git kundiñ mej gwat wolok plon sapleneliñdok enguk, wìn ejaloli Israel amatamdoç gwangwa telak damanjı wìn ním yandipmum kimneliñdok.

²⁹ Tìmbi Israel amatamdi nandi-kilikti ti-ñimiñgiliñda tìmbi Kunum Yambatti telak dili-tom-semumbi, Tuk Kimbiñ Gimìn giñaq kwet kalañdanlı indaumbi, endi dikñembi ñangiliñ, gan Isip nasilok mik amanjiili windiñ-gangot tìneliñdok ep kleñilimbi, tuktı ep taplumbi, endi tuk nam kimtelengiliñ.

³⁰ Tìmbi Israel amatamdi nain ombapgan kwet sìlaninnan kukap, kwet giñgit wit-semsemin loneliñdok nandimbi, Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ñimiñgiliñda tìmbi sandap 7 wolok tuop Jeriko it kwet kle-gimbuem ñabit tiñgiliñ, tìmbi it kwet wolok sañlı giñlonguk.

³¹ Tìmbi Israellok dei-sembin ama pawanjenembi, kwet ka-nandi tiñgimik endi Jeriko loñgimik, wolonda telak tam no koi Rahapti Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ñimiñgukta tìmbi enda not ti-semguk, wala tìmbi dei-sembin ama wali en kamaiumbi, Israel amalı Jeriko nasi Kunum Yambat ním kimit-kleñgiliñ wìn yandip kimgilin engita ním kimguk.

³² Tìmbi nak nandi-kiliktiñjat diwìn nolok kasatsi wìn nitek e-teleut? Wìn nak Gideon git Barak wakıt Samson ba Jepta ba Devit ba Samuel ba profet ama endok kasatsi ti-samettok nain wala tiþikalet.³³ Endi Kunum Yambatta nandi-kilikti ti-ñimiñgiliñda tìmbi endoñnan nanin diwindi ama sambat diwìn no wìn mik giñaq yapma klembi, yandipmum piñgiliñ, ba ka-wili-dikñe kena dindimgan pa tiñgiliñ, ba Kunum Yambatti nepek nek en-kwambiñdañguk wìn kasileñgiliñ. Tìmbi diwindi laion manji masip-sem-

giliŋ,³⁴ ba komba sajan dīnguk wīn tīmbī kīmbī, nīm ep tīmbī kolaŋguk, ba kakit ombaptī yandīpmum kīmnepi tīŋgiliŋ waliniŋ pi ḥaŋgiliŋ, Tīmbī dīwīndī gwasaesi, ganmek gembīnat indaŋgiliŋ, ba mik mīkaŋgan sīník indambī, kwet no nasilok mik amanjii wīn ep kle-kolīm pi ḥaŋgiliŋ.

³⁵ Tīmbī tam dīwīndok nosii ikan sembiŋgiliŋ wīn Kunum Yambatti ep tīmbī mīlalimbi, wīn ep kasīlenjiliŋ. Gan ama dīwīn endīla kīmlok sīŋgi kandaŋ kuŋgu kwambiŋ walī kwelalok kuŋgun maklelak wīn kasīleneliŋdok Kunum Yambatta sīŋgi wīlimiwiſimila ba pīsat-semsemla nīm embi giŋgi-nembi, kanjīksii kak nandi-tele-semumbi, endī sīŋgi gawat wopum embi, yandīpmum kīmgiliŋ.³⁶ Tīmbī ama dīwīn wala en-suambapi waipgiliŋ, ba dīwīn wīn ep topbi, it kwambiŋ gīnaŋ yāpīkiliŋ.³⁷ Tīmbī dīwīn wīn kawattī yandīp kīmgiliŋ, ba komba solī dombaj wandin solī ep dombiŋgiliŋ, ba kakitti yandīp kīmgiliŋ. Tīmbī dīwīndī sipsip ba meme gwīlapgot dasimbi, kolpapal wandin ti-lonjilonjiembi, kwet ku-tawa tīmbīmbi, endok kanjīksiiſi ep pi-yalimbi, kolan ti-sembi,³⁸ ama kīndem nīſi yapma kle-sīník tīŋgiliŋ wandin wīn ep tīmbīmbi, endī kwet ama nīmnatnan ba kwet jaŋginnan kutele tīmbī, kawat ba kwet tombaj ba ban gīnaŋ dou-mīlat pa tīaŋgiliŋ.

³⁹ Kunum Yambatti ama gitik wala nandi-kīlīktinjīla tīmbī e-kīndem-dāŋguk, ganmek endoŋnan nanin no kweļan kuŋgiliŋ nain wolonda Kunum Yambatti nepek nek kīndem emektok e-kwambīndāŋguk wīn nīm kasīlenjiliŋ.⁴⁰ Nekta, Kunum Yambatti daması nandi-kīlīktinjīat kuaŋgiliŋ endī ba nīndī man ḥīn nandi-kīlīktinjīat kuamīŋ gitik nīnda nandi-nīmbi, itaŋgan nepek kīndem bien sisinik tīmbī inda-nīmektok nandum teļenguk, wīn endī e-kwambīndā mandan kīmit-kleŋjīpi, nīndī gitik yakan nīp tīmbīmbi, endok dainan tuopgan sisinik indanekamiŋ.

12

¹ Wīndīndīda tīmbī, wīn daması nandi-kīlīktinjīlok kusasi tīmbī inda-dakleŋgiliŋ endī nindok kandaŋ kīmīn tīmbī, mulukua wandin nīp gimbu-embī, nīndī nandi-kīlīktī kuŋgulok woŋewoŋet gīnaŋ woŋetnam nīmbī-tuapi

pakaŋ, nindi samasamakgan wojetneŋdok yomdi nipa topmilak wakit kimit-sip gitik win ep kle-kotnam ŋaumbi, Kunum Yambatti telak kimit-nimguk win kimit-klembi, giŋginengan wojetne.² Win nindi Yesungot ka-dindim-emb, kimit-nandi ti-ta-kunjipi, nandi-kiliktilok telak win wonetne. Nekta, endi wakan telak win yut-nimbi, telak dama ti-nimbi wojekek. Endi klonbat plon wikelin wal siŋgin mayek miŋguk wala nandum tlal timbimb, simbat sasat siŋgi kandaj inda-ŋimektok nandengukta timbi giŋginembi, piŋgiŋ gawat bemguk, timbi enlok pitit kot giŋgilat Kunum Yambattok ama wapmaŋdok pitit wolok kii dindim kandaj patak wolok plon pipatak.

Nindi Yesu kimit-nandi-ŋimimbi, milap inda-nimlak win giŋginengan bemne

³ Ale, sindi gwasaembi, nandi-milapta nim tineleŋdok milap bemaŋ win Yesuli milap bemguk wakit ka-dan tinekalin. Win yom amali Yesu kanjik ti-ŋimiŋgiliŋ, wolonda endi giŋginengan milap wandin win bembi kimguk,⁴ gan sindila yomda mik ti-ŋimimbi, kolandok gembin tike-pinelidok giŋgi-ne-ta-kunjipi, wekatsili yalimepi kimmelidok jimba wolok plon gama nim tomgilin.

⁵ Nim kaŋbi sindi pangembila manda youyoulin patak ŋin nandi-kamala-teleaŋ. Manda wal Kunum Yambattok gwaŋwa bisalii wandin sında sankiliti timbi, ŋindir elak,

“Nokok niŋaŋna,

Wopumdí gep ti-dindimelak wala nim nandum tlal timbekak,
ba endi gan-nombilak wala nim nandi-milaptauŋaŋ.

⁶ Nekta, endi ama ginaŋ siloŋ ti-semlak win pa ep ti-dindimelak,
timbi ama endok niŋaŋ wandin ep kasilelak win gitik pa yalamitak.”

⁷ Beuli niŋaŋ nim ti-dindimelak wandin no palek ba? Nim yan. Windiŋda timbi Kunum Yambatti sep ti-dindimeuktok milap timbi inda-samlak win bem-ta-kunekalin. Nekta, endi windir ti-samlak wal timbi inda-daklelak win endi enlok gwaŋwa bisalii sisinik wandin sambi-dikjelak.⁸ Tikap enlok gwaŋwa bisalii gitik ep ti-dindimelak windir nim sep ti-dindimelak-

ta, sindi endok gwaŋwa bisalii sisinik ním, tambo sindi gwaŋwa bisat telak jongo yapmin wandin.⁹ Timbi wingot ním. Nindi tip plon patnambi, kwelandok bepnili nip ti-dindimeumbi, ginginan ti-semgimiŋ. Windiŋda timbi nindi kungu sisinik kasileneŋdok Kunum Bepniłok kapmainan kuneŋ-dok kayombine-siniktalok.¹⁰ Nekta, kwelandok bepnı endi nisilok nanandin-jılık tuop nain dumangandok nip ti-dindimeŋgiliŋ, gan Kunum Bepni endila bien kindem timbi inda-nimektok, wiń endi giŋgi molom sinik windiŋ-gangot nindi bo giŋgi molom sinik indaneŋdok nip ti-dindimelak.¹¹ Timbi kwapme salau nip ti-dindimelak wolonda nindi wala nandinam walı nepek simbat sasalat wandin ním. Tambo walı simbat gawalat wandin. Gaŋgan telak windiŋ plon timbi dindimeŋgiliŋ endi siŋgi kandaŋ wolok tuan, wiń kungu dindim busuk bisikŋat wiń kasilembi kuaj.

¹² Windiŋda timbi sindi gembı kopi nandi-paŋgittambi, sindok kişi gwaseen ba kesisi dalandan wiń ep timbi gembilaukak,¹³ timbi kesisi dalandan wolok ban klupti ním salaktauktok, tambo kesisi walı kindemdauktok sindi telak dindim plon kunekalıŋ.

¹⁴ Sindı amatam gitik engita busukjenengan kuneiŋdok timbi kungunjı Kunum Yambatta bi-ŋiminelıŋdok gembı kopi, kungu wandin wiń kle-ŋimgiŋmenekaliŋ. Tıkap nımda, sindı Wopum nım kanekaliŋ.¹⁵ Timbi ka-kiliŋewit! Nım kaŋbi, sindorjnan nanin noli pi-pımbi, Kunum Yambattok giňaŋ siloŋ wiń siŋgi wilimek, ba komba bien kimbıŋ lalilak wandin indambi, milap timbi indalak walı amatam asup ep timbiŋbi, endi Kunum Yambattok dainan jamlan sinik nombo nım indaneliŋ.¹⁶ Timbi nım kaŋbi, ama noli wapatam kungulok telak jongo kuuk, ba Esau nomık kwelalok giŋgit kuuk. Wiń endi gwaŋwa telak dama, ganmek enlok kwel kinjan wiń nanaŋ jawaj nongangot kasileuktok slakan sinik kwayanla miŋguk.¹⁷ Timbi sindi nandi-telean wolok tuop Esaulı siŋgi kandaŋ beulok gwılam wiń kasileuktok nandıŋguk, gan beulı wala nım eŋguk, wiń Esaulı kwayanla gwaŋwa telak damalok kwel kinjan miŋguk wiń undanem bindambo kasileuktok nandımbi, dai tuk asupgan sinik gilo-pıumbi, kauktok telak lonji-

kiliñembi tipika-kiliñejguk.

¹⁸ Ale, sindi Kunum Yambat tîmbi dumalaumbi pakaj walî Israel amatam-dî en tîmbi dumalañgiliñ wandin nîm. Endila kwet jañgin koi Sainai gumañ yalikaneliñ ba kombalî duakuk win tîmbi dumalaumbi, kilim mulum ba sasale piñgipmiñguk ginañ ikiliñ, ¹⁹ tîmbi mumuj wopumgan pendilimbi, man malap noli manda enbimbi nandilgiliñ. Tîmbi manda eñguk walî ep tîmbimbi, endi manda no nombo nîm enbektok giñginengan e-nandilgiliñ.

²⁰ Nekta, endi “Tîkap ama ba toñgaut noli bo kwet jañgin ñin yalikalakta, kawatti wili kimkimlok” e-dikne manda wandin eum nandim misimbi, manda win tike-dasineliñdok tuop nîm tingiliñ. ²¹ Biñgan ñak, nepek nek inda-semguk walî ka-misimisangan sisinikta timbi Mosesli bo “Misimbi, kitna kesitna tiumbi itet” windiñ eñguk.

²² Gan sindila kwet jañgin ka-misimisin wandin win nîm tîmbi dumalaumbi pakaj. Tambo sindi Kunum Yambat kuñgu molomdok il kwel Jerusalem kunum ginañ patak wandin bi-teleanj, win sindok bep panjiili Saion kwet jañginnan Jerusalem patak wandin ni-wowon tineliñdok longiliñ wandin. Timbi sindi ejalo kwînakwinatsi nîmnat kimin timbi, e-silisili pa tañ endoñ bi-teleanj, ²³ tîmbi nandi-kiliktinjat kosî kunum ginañ youyoulin patak, gwañgwa telak dama wandin Bepsîlok bîsik gitik wandin kasileanj endok kiminjinjigit yousinqiliñ. Timbi sindi Kunum Yambat amatam gitik yambid-an tilak endoñ bi-teleanj, timbi endi amatam kwelan dindim kuanjiliñ win ep tîmbimbi, endi endok dainan tuopgan sisinik inda-telembi kuaj wandin bi-teleanj. ²⁴ Timbi sindi Yesungit yousimbi, endok wekai plon bi-telengiliñ. Yesu en Kunum Yambat git nindok bongipninan e-top komblin tîmbi indaumbi, enlok wekaili win tîmbi kwambîñdañguk, timbi endok wekai yalimiñpi, busuk mamasala kitî-nîmlak walî Keindi Abellok wekai yalimiñlimbi, tambonla kitilak win maklelak.

Nîm kañbi, sindi Kunum Yambattok moło mandan nandi-kimkimneneliñ

²⁵ Sindî ka-kiliñewit! Nîm kañbi, sindi pawanjî masipbi, Kunum Yambatti

manda sanlak win nim kimit-kleneliñdok giñginenelinj. Nekta, endi Moses-lok man plon damasila molo manda kwelan enguk win endi nim kimit-kleneliñdok giñginembi, wolok tuan makleneliñdok tuop nim tingiliñ. Windiñda timbi tikap nindi Kunum Yambat en wakan kunum giñaj nanin molo manda ninlak en siñgi wiliñineñda, tuanni kolan win nitek maklembi, nim ombi-tikenenj? ²⁶ Win endi Sainai kwet jañginnan manda enguk wali kwet minjakuk, gan nain ñiñdingittañgan endok e-kwambijda mandan ñin patak, “Nak kwet bindambo minjaletat, gan kwetgot nim, tambo nak kunum wakin minjaletat.” ²⁷ Timbi endi ‘bindambo minjaletat’ windiñ enguk manda wali timbi inda-daklelak win nepek kunum giñaj papi, minjapi pailektok tuop nim nepek waliñgot papat kwambijgan patneliñdok endi nepek ep timbi indaïndan win gitik minjalimbi pait-telenekaliñ. ²⁸ Windiñda timbi, win Kunum Yambatti kwet papat kwambijgan papi, minjalektok tuop nim wandin win ka-wili-diknjembi, giñgit wit-nimum pat-nimlakta timbi nindi simba kindemda ti-ñimimbi, kayobanengan ka-giñgi ti-ñimimbi, endi telak nandi-kindemdalak wolok tuop en kimit-klene. ²⁹ Nekta, nim kañbi, nindi nandi-kamalanelinj win nepek jamlan nim sinik wolok kandaj Kunum Yambat kimit-kleamij endi komba mamben wopum kolandi nepek gitigitiñk di-telelak wandin.

13

Nandi-kiliktinjiat sindi nitek kuneliñdok

¹ Kristo nandi-kilikti ti-ñimañ sindi giñanjili tambo kasile ti-ta-kunekaliñ.

² Timbi nim kañbi sindi nandi-kamalambi, ama yok nim nandi-semaj enda yambi-kimkimmembi, not nim ti-sembe, itsinan nim pa eni-tiajenelinj. Nekta, amatam kwet nolininda not ti-semgilinj diwin endi ejalola not ti-semgilinj, ganmek win nim ka-nandi-tomgilinj.

³ Timbi sindok nosii it kwambij giñaj yapılim pakañ ba kolan ti-semajda timbi piñgip gawat nandaj sindi enda nandi-sem-ta-yanekaliñ, win sindi bo engita it kwambij giñaj patnelinj wandin, ba endi piñgip gawat nandaj

wandin wîn sîndî bo nandineliñj.

⁴ Sîndî gitikti wapatam dok kuñgu wîn giñgingan ti-ñjimimbi, wolok kandañ Kunum Yambattok dainan jamilan sînik kune kalinj. Nekta, endi amatam telak no ba nolok plon telak jongo kuanj wîn manda plon yambi-dan timbi, kinjan ombi-tiketikelok plon yapilekak.

⁵ Timbi minem kwilíkwiliñlok ka-galkti sîndok giñaj nanandinjî nîm sanitiaeuktok sîndî kuñgunjî ka-wili-dikñe ti-kilinjembî, nepek pat-samlak wala nandum tuop ti-samekak. Nekta, Kunum Yambatti ñindij eumbi, youyoulin patak, “Nak nain no ba nola pañgembilañga nimnat kungulok slak no nîm gambîk biutat. Nîm sînik.” ⁶ Wîndînda timbi nîndî samakgan ñindij eneñ-dok tuop tamij,

“Wopumdi nokok pañgembilana sînikta timbi
nak misimisi nîm timbetat.

Nekta, ama noli nepek no ti-namektok tuop nîm.”

⁷ Timbi sîndok telak damanjila nandi-sîwîtnekalinj, wîn ama nin endi Kunum Yambattok mandan san-daut ti-samgiliñ endi, timbi endi nitek nandi-kiliñkinjiat kumbi sembiñgiliñ wala nandi-kwinakwînalene kalinj, timbi endok kungunjîlok walân wîn esesi ti-semnekalinj. ⁸ Biñgan ñak, endok pañgembilanji Yesu Kristo endi damangan nîtein pakuk wîn wakan endi man ñîndîngit ba papat kwambîñgan patak.

⁹ Wîndînda timbi sîndî ama no nîm nandi-tele-semumbi, endi e-daut manda gitikjin kusei kusei wali sananggilim kamala umbi, telak biñgan tilak wîn bine kalinj. Wîn tikap sîndok giñaj nanandinjili Kunum Yambattok giñaj siłoj wala wakan nandi-gembilalakta, wali kindem dalak. Gan ama diwîndi nanañ nanalok kandañ e-dikñe manda eañ manda wali wîn kimit-kleinđa bien kindem no nîm timbi inda-semguk, wala timbi sîndok giñaj nanandinjili manda wîn kimit-kleklela nîm nandi-gembilalok. ¹⁰ Timbi nanañ nanalok e-dikñe manda wandin wîn nekta kimit-klenenj? Yesuli tapma ti-nîmguk walîmek pat-nîmlak. Timbi Juda amalok sel it giñaj tapma tañdi Yesulok tapman walîn bien kambak no kasîlenelij dok gembî no nîm pat-

semlak. ¹¹ Wîn Ɋindij̄: tapma amalok telak damanjili gaut tapma tîndin wolok wekai wîn yomdok mîlap ti-wiawiattoq It Gînañ Giŋgi Sîsinik wolok gînañ pa tike Ɋalak, gan gauattoq piŋgipsi wîn kinja-paka pawan ep Ɋambi, kombalî pa ep siu dî-teleaq. ¹² Wîndij̄gangot Yesuli bo Jerusalem it kwettok sañ pawan piŋgip gawat bembî, enlok wekaili amatamdoq yomjîlok mîlap wîn wiapi, Kunum Yambattok giŋgit wit-semektok kimguk.

¹³ Wîndij̄da timbi nîndi Juda amatamdoq e-dîkje mandanji kîmit-kle-ta-kuañ endok kinja-paka wîn bim pojambi, Yesula timbi nîn-suambakañ wîn bemjipi, endoñ lone. ¹⁴ Nekta, kwelan Ɋolok it kwet papat kwambij kuneñ-dok no nim pat-nîmlak, tambo nîndi it kwet kunum gînañ inda-nîmektok een wîn kasileneñdok nandi-galktamiñ.

¹⁵ Wîndij̄da nîndi nain tuop Yesulok koi plon mani mandanili Kunum Yambatta tapma ti-Ɋimi-ta-kune, wîn nîndi en ni-kindemdambi, endi Wopumni sînik wîndij̄ ena inda-klewin. ¹⁶ Timbi sindi nosii kindem ti-sem-bi, nepek nek pat-samlak walî plap ti-semaj walî Kunum Yambattî tapma nandi-kindemdalak wandin, wala timbi sindi wîndij̄ tineliñdok nim nandi-kamalam binekalij̄.

¹⁷ Sindok telak damanjili sindok gînañ nanandinji ka-dîkje kena pa tanj, timbi nîsilok kenanjîlok kusei wîn manda plon Kunum Yambatta ni-dakle-lok, wala timbi sindi endok manji mandanji wîn kîmit-klembi, endok kapmainan kunekalij̄. Walî ep timbi paŋgittaumbi, endi simbat gawattok kinjan simbat sasat plon kenanjî pa tanj. Nekta, endok simbat gawatsi walî sinda bien no nim timbi inda-samek.

¹⁸ Sindî nimolo ti-nim-ta-kunekaliñ. Nekta, nîndi nepek gitiktok kandañ dîndim kuneñdok nandi-galktamiñda timbi gînañ nanandinili Kunum Yambattok dainan jamilan sînik wîndij̄ nandi-kwambijdamij̄. ¹⁹ Timbi endi platikan nan-mulimbi, sindoñ undane Ɋajalok kandañ sindi nimolo ti-nam-nelij̄dok nak giŋgiñengen san-nandilet.

²⁰ Nak nimolo tilet wîn Kunum Yambat Busuk Bisikjat Molomdoq Kusei, nin endi nîndok Wopumni Yesu, wîn Sipsip Ka-dîkje Ama Loloñ, en kim-

nan nanin t̄imbi m̄lakuk, t̄imbi endok wekaili e-top papat kwambij w̄in t̄imbi kwambijdanguk, endi²¹ sep t̄imbi pañittaumbi, sindi endok ma-taŋgon k̄imit-kleneliŋdok kandaŋ nepek kindem nola nim lonjinekalij, t̄imbi endi nepek nek ɣal̄i enlok dainan kindem sinik w̄in Yesu Kristolok gembinli nindok ḡinaj nanandini ḡinaj t̄imbi indawin. Endi kot giŋgit nain teletelen nimnat tikewin. Win bianjan.

Manda e-teletelen

²² Notnai nandi-kiliktinjat, nak manda yout-samlet wal̄i dumangangot, wala t̄imbi nak ɣindij san-kilikti tilet: sindi sep t̄imba pañgembilaneliŋdok manda w̄in nandi-dasinekalij.

²³ T̄imbi notni Timotilok kandaŋ sindi nandiwit w̄in endi it kwambij ḡinaj nanin p̄isalimiumbi piŋguk. Tikap naindi nim ombaptaumbi nambekakta, nak sambettok engita ɣandekamik.

²⁴ Nokok we mandana w̄in sindok telak damanjı gitik ba Kunum Yambattok giŋgitjii diw̄in no gitik enda ennekaliŋ.

Endok amatamjii Itali kwelan nanin endi we-samaŋ.

²⁵ Kunum Yambatti ḡinaj kindem ti-samun.